

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

PROBLEMI PRI SESTAVLJANJU KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH
IZKAZOV

V Ljubljani, april 2008

SANDI LAKNER

IZJAVA

Študent SANDI LAKNER izjavljam, da sem avtor tega magistrskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom prof. dr. Slavke Kavčič in dovoljujem objavo na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne 7. 4. 2008

Podpis:

KAZALO

1	UVOD	1
1.1	OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJ DELA.....	1
1.2	METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA	2
2	KONSOLIDIRANI RAČUNOVODSKI IZKAZI.....	3
2.1	OPREDELITEV KONSOLIDACIJE	3
2.2	ZGODOVINA KONSOLIDIRANJA V SLOVENIJI	5
2.3	RAZLOGI ZA KONSOLIDIRANJE	6
2.4	PROBLEMATIKA KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	9
2.4.1	OMEJITVE KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	9
2.4.2	PROBLEMATIKA KONSOLIDIRANJA PO MSRP.....	10
2.5	POGOJI ZA KONSOLIDACIJO	11
2.6	SKUPINA PODJETIJ	12
2.6.1	OPREDELITEV SKUPINE PO ZGD-1.....	13
2.6.2	OPREDELITEV SKUPINE PO SRS	13
2.6.3	OPREDELITEV SKUPINE PO MSRP.....	14
2.7	ZAVEZANCI ZA SESTAVLJANJE KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	14
3	RAČUNOVODSKE PREDPOSTAVKE ZA KONSOLIDIRANJE.....	17
4	TEORIJE KONSOLIDIRANJA.....	19
4.1	INTERESNA TEORIJA	20
4.2	TEORIJA OBVLADUJOČEGA PODJETJA	20
4.3	TEORIJA ENOTNEGA PODJETJA	20
5	KONSOLIDACIJSKE METODE	21
5.1	POPOLNO KONSOLIDIRANJE	23
5.1.1	NAKUPNA METODA	24
5.1.2	SPAJALNA METODA	25
5.1.3	METODA KONSOLIDIRANJA, DOVOLJENA PO SRS IN MSRP.....	26
5.2	SORAZMERNO KONSOLIDIRANJE	26
5.3	KAPITALSKA METODA.....	28
5.4	NALOŽBENA METODA	32
6	POSTOPEK KONSOLIDIRANJA.....	33
6.1	OBRAČUNAVANJE POSLOVNIH ZDRUŽITEV	33
6.1.1	RAZPOZNAVANJE PREVZEMNIKA.....	33
6.1.2	MERJENJE NABAVNE VREDNOSTI POSLOVNE ZDRUŽITVE.....	33
6.1.3	UGOTOVITEV POŠTENE VREDNOSTI SREDSTEV IN OBVEZNOSTI.....	34
6.1.4	UGOTOVITEV DOBREGA IMENA.....	36
6.1.5	IZRAČUN MANJŠINSKEGA DELEŽA	37
6.2	POSTOPEK POPOLNEGA KONSOLIDIRANJA.....	37
6.2.1	KONSOLIDIRANJE KAPITALA.....	38
6.2.1.1	USTANOVITEV PODJETJA	38
6.2.1.2	NAKUP PODJETJA	39
6.2.1.2.1	PRVA KONSOLIDACIJA KAPITALA.....	40
6.2.1.2.2	NASLEDNJE KONSOLIDACIJE KAPITALA	41
6.2.1.2.3	KONČNA KONSOLIDACIJA KAPITALA	41
6.2.2	IZLOČANJE MEDSEBOJNIH TERJATEV IN OBVEZNOSTI	42
6.2.2.1	KONSOLIDIRANJE TERJATEV	45
6.2.2.2	KONSOLIDIRANJE DOLGOROČNIH DOLGOV	46
6.2.2.3	KONSOLIDIRANJE KRA TKOROČNIH DOLGOV	47

6.2.3	IZLOČANJE MEDSEBOJNIH PRIHODKOV IN ODHODKOV	47
6.2.4	IZLOČANJE DIVIDEND	51
6.2.5	IZLOČANJE VMESNIH DOBIČKOV IN IZGUB	51
6.2.6	OBRAČUN ODLOŽENIH DAVKOV	52
6.3	POSTOPEK SORAZMERNEGA KONSOLIDIRANJA	54
6.4	KONSOLIDIRANJE V VEČSTOPENJSKIH SKUPINAH	55
6.5	RAČUNOVODSKA OBRAVNAVA NALOŽB V PRIDRUŽENA PODJETJA	57
7	PRIMERI IZDELAVE KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	58
7.1	NAKUPNA METODA	58
7.1.1	PRIMER DOBREGA IMENA	58
7.1.2	PRIMER PRESEŽKA NAD NABAVNO VREDNOSTJO POSLOVNE ZDRUŽITVE	61
7.2	SORAZMERNO KONSOLIDIRANJE	64
7.2.1	PRIMER DOBREGA IMENA	64
7.2.2	PRIMER PRESEŽKA NAD NABAVNO VREDNOSTJO POSLOVNE ZDRUŽITVE	67
8	SKLEP	69
	LITERATURA	71
	VIRI	73
	PRILOGE	1

1 UVOD

1.1 *OPREDELITEV PROBLEMA, NAMEN IN CILJ DELA*

V gospodarstvu se združevanja in prevzemi podjetij vrstijo kot po tekočem traku. Razlog za to je v dejstvu, da je za mnoga podjetja kapitalsko povezovanje ugodno z ekonomskega, pravnega ali davčnega vidika (Needles, Powers, 1998, str. 736). Posledica kapitalskih povezav (spojitev, združitvev in prevzemov) je nastanek skupin podjetij.

Razlog za nastajanje kapitalskih povezav med podjetji je tudi v tem, da podjetja zasledujejo strategijo zunanje rasti podjetja, to je poslovno usmeritev, s pomočjo katere rastejo bodisi z nakupovanjem drugih podjetij, z združevanjem ali dolgoročnim sodelovanjem z njimi (Pučko, Čater, Rejc, 2006, str. 68).

Skupina podjetij je poslovna kombinacija, ki obstaja, ko dve ali več podjetij deluje kot ekonomska entiteta, ki jo obvladuje en sam management. Ta definicija ne vključuje podjetij, ki so jih ustanovili posamezniki, ki imajo v lasti dve ali več podjetij. Nastanek poslovne kombinacije je povezan s prevzemom ali spojitvijo dveh ali več podjetij. Izraz poslovna kombinacija torej vključuje vse vrste spojitvev, vključno z vertikalno, horizontalno in konglomeratno (Elliott, Elliott, 2002, str. 501).

Ker je vsako podjetje znotraj skupine samostojna pravna oseba, pripravi svoje računovodske izkaze. Ker so podjetja v skupini medsebojno povezana, jih z vidika zunanjega računovodskega poročanja štejemo za eno ekonomsko entiteto. Zato morajo svoje računovodske izkaze kombinirati v računovodske izkaze za celotno skupino, ki jih imenujemo konsolidirani računovodski izkazi. Konsolidirani računovodski izkazi prikazujejo premoženjsko stanje in poslovni izid skupine, kot da bi šlo za eno samo podjetje (Needles, Powers, 1998, str. 736).

Sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov urejajo različni nacionalni predpisi in računovodski standardi. V Sloveniji računovodenje okvirno ureja Zakon o gospodarskih družbah (ZGD), podrobneje pa ga urejajo slovenski računovodski standardi in mednarodni standardi računovodskega poročanja. Na mednarodni ravni sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov urejajo mednarodni računovodski standardi, katerih namen je zagotoviti njihovo mednarodno primerljivost. Zlasti slednji se zelo pogosto spreminjajo, zaradi česar se spreminjajo tudi nacionalni računovodski standardi in drugi relevantni predpisi s področja računovodstva. Posledica tega je, da pri konsolidiranju nastajajo dodatni problemi, saj se kljub težnji po nasprotnem zmanjša primerljivost računovodskih izkazov in s tem tudi konsolidiranih računovodskih izkazov med obdobji. Ker se zakonodaje v različnih državah različno hitro prilagajajo spremembam v mednarodnih računovodskih standardih, prihaja do dodatnih

problemov mednarodne primerljivosti konsolidiranih računovodskih izkazov in do problemov konsolidacije mednarodne skupine podjetij.

Cilj mojega dela je analizirati probleme, ki se pojavljajo pri konsolidiranju računovodskih kategorij, ugotoviti razlike med starimi in novimi SRS in mednarodnimi standardi računovodskega poročanja ter kritično oceniti posamezne rešitve in metode, ki se lahko pri konsolidiranju uporabijo. Namen mojega dela pa je pomagati tistim, ki se morajo ukvarjati s konsolidiranjem računovodskih izkazov, do najboljših rešitev.

1.2 METODE PROUČEVANJA IN ZASNOVA DELA

Pri izdelavi magistrskega dela sem uporabil analitični pristop. Proučil sem različne teoretične vire, ki se nanašajo na konsolidacijo, informacijsko vrednost konsolidiranih računovodskih izkazov, probleme pri njihovem sestavljanju in predpise, ki urejajo področje konsolidiranja. Od predpisov sem proučil tako stare kot tudi nove slovenske računovodske standarde in mednarodne standarde računovodskega poročanja, proučil pa sem tudi določbe v Zakonu o gospodarskih družbah, ki se nanašajo na opredelitev skupine podjetij in konsolidacijo. Pri izbiri metodološkega dela sem se naslonil na strokovno literaturo tujih in domačih avtorjev, vire, prispevke in članke z najnovejšimi teoretičnimi spoznanji s področja konsolidiranja računovodskih kategorij in vire, ki govorijo o konsolidiranju računovodskih kategorij.

Magistrsko nalogo sem razdelil na osem poglavij. Po uvodu sem v drugem poglavju najprej opredelil konsolidacijo. Nato sem predstavil zgodovino konsolidiranja v Sloveniji, razloge za konsolidacijo in omejitve konsolidiranih računovodskih izkazov. Predstavil sem tudi pogoje, pod katerimi se konsolidacija izvaja. Zadnje podpoglavje sem namenil predstavitvi zavezancev za sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov.

V tretjem poglavju sem prikazal in na kratko predstavil računovodske predpostavke, ki jih je treba upoštevati pri konsolidiranju.

V četrtem poglavju sem napravil pregled konsolidacijskih teorij in jih na kratko predstavil.

V petem poglavju sem napravil pregled konsolidacijskih metod z navedbo pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za njihovo uporabo. Navedel sem tudi dovoljene metode konsolidacije po SRS 2006 in mednarodnih standardih računovodskega poročanja.

V šestem poglavju sem predstavil proces konsolidacije ob prvem konsolidiranju, to je na dan prevzema podjetja, in proces konsolidacije ob naslednjih konsolidiranjih, to je konsolidiranjih, ki sledijo prvemu konsolidiranju računovodskih izkazov.

V sedmem poglavju sem na primeru nakupa odvisnega podjetja s strani obvladujočega podjetja prikazal postopek izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov. Najprej sem predstavil primer konsolidacije po kapitalski metodi, nato pa še primer konsolidacije po metodi proporcionalnega konsolidiranja. Posebej sem prikazal primer konsolidiranja, pri katerem nastane dobro ime, in posebej primer konsolidiranja, pri katerem nastane presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve.

V sklepu kot zadnjem poglavju magistrskega dela sem povzel glavne ugotovitve, ki se nanašajo na področje problematike izdelave konsolidiranih računovodskih izkazov.

2 KONSOLIDIRANI RAČUNOVODSKI IZKAZI

2.1 OPREDELITEV KONSOLIDACIJE

Konsolidacija¹ je postopek pripravljanja konsolidiranih računovodskih izkazov², ki skupaj s prilogo h konsolidiranim računovodskim izkazom sestavljajo konsolidirano računovodsko poročilo. Konsolidirani računovodski izkazi dajejo informacije o finančnem položaju, poslovnem izidu in spremembah finančnega položaja skupine povezanih podjetij oziroma podjetij kot celote, kot da bi šlo za eno samo podjetje, ne glede na zakonske omejitve posameznih članic skupine. Konsolidiranje je torej potrebno v povezanih podjetjih. S postopki konsolidiranja se prepreči učinek razmerij med podjetji v skupini (Turk et al., 2004, str. 551).

Skupino podjetij sestavljajo obvladujoče podjetje in eno ali več odvisnih podjetij. Odvisno podjetje nastane na enega izmed naslednjih načinov (Atrill, McLaney, 2002, str. 242):

- obvladujoče podjetje ustanovi novo podjetje z namenom, da bi opravljalo del poslov obvladujočega podjetja ali kakšno drugo aktivnost;
- obvladujoče podjetje kupi večino ali vse delnice ali deleže drugega obstoječega podjetja. Temu se reče prevzem.

Ker obvladujoče podjetje obvladuje odvisno podjetje, mora v skladu z računovodskimi pravili prikazati poslovanje svojega odvisnega podjetja in svoje lastno poslovanje na konsolidiran način, in sicer ne glede na to, da sta ti dve podjetji še vedno ločeni pravni osebi. Obvladujoče podjetje to stori tako, da pripravi konsolidirane računovodske izkaze, v katerih so združeni sredstva,

¹ Konsolidaciji rečemo tudi uskupinjevanje. Vsebinske razlike med izrazoma ni. Izraz konsolidacija je uporabljen v ZGD, izraz uskupinjevanje pa v SRS. V magistrskem delu uporabljam izraz konsolidacija.

² Konsolidiranim računovodskim izkazom rečemo tudi uskupinjeni računovodski izkazi. Tudi v tem primeru velja, da vsebinske razlike med izrazoma ni. Izraz konsolidirani računovodski izkazi je uporabljen v ZGD, izraz uskupinjevanje pa v SRS. V magistrskem delu uporabljam izraz konsolidirani računovodski izkazi.

obveznosti, prihodki in odhodki obvladujočega podjetja in vseh njegovih odvisnih podjetij (Epstein, 2004, str. 1).

Konsolidirani računovodski izkazi so (Vrankar, 2006, str. 148):

- konsolidirana bilanca stanja,
- konsolidirani izkaz poslovnega izida,
- konsolidirani izkaz denarnih tokov,
- konsolidirani izkaz gibanja kapitala.

Osnovni namen posameznih zgoraj navedenih konsolidiranih računovodskih izkazov s pripadajočimi pojasnili je enak kot pri posamičnih računovodskih izkazih (How to Read an Annual Report, 2007).

V konsolidirani bilanci stanja so predstavljena sredstva, obveznosti in kapital podjetja na določen dan. Konsolidirana bilanca stanja daje informacije o naravi in vrednosti investicij v poslovne vire, obveznostih do posojilodajalcev in vrednosti lastniškega kapitala skupine podjetij. Informacije, ki jih nudi bilanca stanja, pomagajo vlagateljem oceniti višino in rednost prihodnjih denarnih tokov (Kieso, Weygandt, Warfield, 2004, str. 170).

Konsolidirani izkaz poslovnega izida meri poslovno uspešnost skupine podjetij v določenem obdobju. Poslovneži in investitorji ga uporabljajo, da ugotovijo dobičkonosnost, vrednost investicij in kreditno sposobnost skupine podjetij (Kieso, Weygandt, Warfield, 2004, str. 124).

Konsolidirani izkaz denarnih tokov daje informacije o denarnih prejemkih in izdatkih skupine podjetij v določenem obdobju. V izkazu finančnega izida so denarni tokovi razdeljeni na denarne tokove iz poslovanja, denarne tokove iz financiranja in denarne tokove iz investiranja. Ta izkaz pomaga vlagateljem, posojilodajalcem in ostalim uporabnikom računovodskih izkazov ugotoviti, kaj se dogaja z najbolj likvidnimi viri skupine podjetij (Kieso, Weygandt, Warfield, 2004, str. 190). V skladu s SRS 2002 se je konsolidirani izkaz denarnih tokov imenoval konsolidirani izkaz finančnega izida.

Konsolidirani izkaz gibanja kapitala prikazuje gibanje posameznih sestavin kapitala v poslovnem letu ter uporabo čistega dobička in pokrivanje izgube skupine podjetij (Lipnik, 2002, str. 1).

V konsolidiranih računovodskih izkazih se ne upoštevajo saldi iz poslov znotraj skupine podjetij, pa tudi ne iz njih izhajajoči zunaj skupine neiztrženi dobički. Prav tako se ne upoštevajo zunaj skupine neiztržene izgube, ki so posledica poslov znotraj skupine podjetij in še niso izkazane, razen če jih ni mogoče nadomestiti. Če so računovodski izkazi, ki jih uporabljamo pri konsolidiranju, sestavljeni na različne datume poročanja, je treba opraviti preračun za učinke pomembnih poslov ali drugih poslovnih dogodkov, ki nastanejo v času med omenjenimi datumi

in datumom računovodskih izkazov obvladujočega podjetja. V nobenem primeru pa razlika med datumi poročanja ne sme biti večja od treh mesecev. Pri pripravljanju konsolidiranih računovodskih izkazov moramo uporabljati enake računovodske usmeritve za podobne posle in druge poslovne dogodke v podobnih okoliščinah (Turk et al., 2004, str. 552).

2.2 ZGODOVINA KONSOLIDIRANJA V SLOVENIJI

Sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov je bilo v Sloveniji uvedeno v letu 1993 s sprejetjem Zakona o gospodarskih družbah (ZGD) in slovenskih računovodskih standardov (SRS). Prve večje novosti v ZGD in SRS so prinesli tako imenovana novela ZGD-F in SRS 2002, veljavni za poslovna leta, ki so se začela 1. januarja 2002 ali kasneje do vključno leta 2005, in vsebujejo vrsto novih določb o konsolidiranju. Dobili smo natančnejše določbe glede vrste obveznih konsolidiranih računovodskih izkazov in glede razkritij v konsolidiranem letnem poročilu. Prav tako so bili s temi spremembami natančno določeni in podrobno opisani metode in temeljni postopki konsolidiranja.

Nekaj novosti, ki so predvsem posledica prilagajanja evropskemu pravnemu redu, so prinesle spremembe in dopolnitve ZGD (novela ZGD-H), ki so pričele veljati 29. decembra 2004. Novela ZGD-H je omogočila, da družbam, ki so morale za leto 2005 sestaviti konsolidirane računovodske izkaze v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja, ni bilo več treba sestavljati konsolidiranih računovodskih izkazov tudi v skladu s SRS (Vrankar, 2006, str. 147).

4. 5. 2006 je začel veljati novi Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1). Deseti odstavek 54. člena ZGD-1 določa, da morajo podjetja, katerih vrednostni papirji so uvrščeni na katerega od organiziranih trgov vrednostnih papirjev v državah članicah Evropske unije in so zavezane h konsolidaciji, sestaviti letno poročilo v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (ZGD-1, 2006).

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo je tudi za naša podjetja, uvrščena na organizirani trg vrednostnih papirjev katerekoli članice, začela veljati Uredba (ES) št. 1606/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 19. 7. 2002 o uporabi mednarodnih računovodskih standardov. Četrty člen te uredbe določa, da morajo vse javne družbe (tj. družbe, ki kotirajo na borzi) za poslovno leto, ki se je pričelo 1. januarja 2005 ali kasneje, sestaviti svoje konsolidirane računovodske izkaze skladno z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (Regulation (EC) No. 1606/2002, 2002).

Izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov v skladu z mednarodnimi standardi računovodskega poročanja v EU je omogočilo njihovo večjo mednarodno primerljivost. Prav

tako jih je mogoče lažje primerjati s konsolidiranimi računovodskimi izkazi konkurentov znotraj iste gospodarske panoge in z računovodskimi izkazi podjetij, ki poslujejo v drugih gospodarskih panogah. Izboljšala se je tudi kakovost konsolidiranih računovodskih izkazov (Sleigh-Johnson, 2007, str. 79).

Mednarodni računovodski standardi (MSRP, ang. International Financial Reporting Standards – IFRS) vsebujejo tako temeljna načela za predstavljanje računovodskih informacij v računovodskih izkazih kot tudi okvirna ter podrobnejša navodila za njihovo uporabo s strani sestavljavcev računovodskih izkazov (Perner, 2005).

Izraz MSRP ima tako ožji kot tudi širši pomen. Ožje gledano so MSRP nove izdaje mednarodnih računovodskih standardov (MRS, ang. International Accounting Standards - IAS), ki jih od leta 2001 dalje izdaja Odbor za mednarodne računovodske standarde (ang. International Accounting Standards Board – IASB), za razliko od mednarodnih računovodskih standardov, ki jih je do leta 2001 izdajal Svet za mednarodne računovodske standarde (ang. International Accounting Standards Committee – IASC). Širše pa so MSRP vse izdaje mednarodnih računovodskih standardov, vključujoč tako standarde kot tudi razlage teh standardov (What is the IASB, 2007).

Računovodske izkaze lahko štejemo za skladne z MSRP samo v primeru, če izpolnjujejo vse zahteve v vsakem izmed relevantnih MSRP (Summaries of International Financial Reporting Standards: An Overview of International Financial Reporting Standards, 2007).

Določbe SRS 2002 in MSRP se glede konsolidiranja precej razlikujejo. Konec leta 2005 so bili zato sprejeti novi SRS (to so SRS 2006), ki so pričeli veljati 1. januarja 2006. SRS 2006 v 10. točki uvoda »Poslovne združitve« določajo, da se za zadeve poslovnih združitvev uporablja neposredno MSRP 3 – poslovne združitve. To bi pomenilo, da naj od 1. januarja 2006 ne bi bilo razlik med konsolidiranjem po SRS in MSRP (Vrankar, 2006, str. 147).

SRS morajo v zasnovi povzemati vsebino četrte (direktiva 76/66/EEC) in sedme direktive (direktiva 83/349/EEC) ter v zasnovi ne smejo biti v nasprotju z MSRP. Takšna usmeritev z letom 2006 omogoča širšo uporabo MSRP, ki je primerljiva z nacionalno ureditvijo računovodskega poročanja (Horvat, 2004, str. 1).

2.3 RAZLOGI ZA KONSOLIDIRANJE

Delničarjem in drugim uporabnikom posamičnih računovodskih izkazov obvladujočega podjetja le-ti ne povedo nič oz. zelo malo o poslovanju njegovih odvisnih podjetij. O tem, da ima obvladujoče podjetje odvisna podjetja, v njegovih posamičnih računovodskih izkazih pričata le postavki »delnice in deleži v podjetjih v skupini« v bilanci stanja in »finančni prihodki iz

deležev v podjetjih v skupini« v izkazu poslovnega izida. Zato je treba pripraviti računovodske izkaze, ki bodo dajali informacije o poslovanju skupine podjetij kot celote (Alexander, Britton, 2004, str. 484).

Za poročanje o aktivnostih in finančnem položaju obvladujočega podjetja in njegovih odvisnih podjetij so konsolidirani računovodski izkazi na splošno primernejši kot posamični računovodski izkazi posameznih podjetij v skupini. Podjetja pripravljajo konsolidirane računovodske izkaze predvsem za delničarje, posojilodajalce in dobavitelje obvladujočega podjetja. Konsolidirani računovodski izkazi pogosto predstavljajo edino možnost, da delničarji, posojilodajalci in drugi deležniki podjetja dobijo jasno sliko o resursih skupine podjetij, ki jo obvladuje obvladujoče podjetje. V primeru, ko ima obvladujoče podjetje veliko odvisnih podjetij, so konsolidirani računovodski izkazi edina možnost, da na enostaven in pregleden način združimo veliko množico informacij, ki se nanašajo na posamezna podjetja v skupini. Vendar so tudi v primeru, ko je v skupini le malo povezanih podjetij, konsolidirani računovodski izkazi najboljše sredstvo predstavitve informacij o aktivnostih in resursih celotne skupine podjetij (Baker, Lembke, King, 1999, str. 127).

Konsolidirani računovodski izkazi so najbolj uporabni za delničarje ter upravo in management obvladujočega podjetja. Poleg tega konsolidirani računovodski izkazi dajejo informacije o obsegu poslovanja odvisnih podjetij posojilodajalcem, potencialnim vlagateljem in regulatornim ustanovam (Kimmel, Weygandt, Kieso, 2005, str. 587).

Sedanji in bodoči delničarji obvladujočega podjetja imajo v konsolidirani entiteti na splošno največji interes. Poslovanje obvladujočega podjetja je v veliki meri odvisno od poslovanja njegovih odvisnih podjetij. Če ta poslujejo z dobičkom, se dobiček poveča tudi obvladujočemu podjetju. Na drugi strani pa se obvladujoče podjetje ne more izogniti negativnim učinkom neprofitabilnih odvisnih podjetij. Preučitev konsolidiranih računovodskih izkazov sedanjim in bodočim lastnikom obvladujočega podjetja olajša presojo uspešnosti njegovega poslovanja. Tudi dolgoročne posojilodajalce obvladujočega podjetja zadeva poslovanje njegovih odvisnih podjetij, ko ocenjujejo njegovo finančno zdravje in profitabilnost. Tako delničarji kot tudi dolgoročni posojilodajalci in drugi, ki imajo dolgoročni interes v obvladujočem podjetju, morajo pogosto gledati celotno skupino povezanih podjetij in ne le obvladujočega podjetja.

Za razliko od tistih, ki podjetju posojajo sredstva dolgoročno pa so tisti, ki podjetju posojajo sredstva na kratek rok, bolj zainteresirani za posamične računovodske izkaze obvladujočega podjetja kot za konsolidirane računovodske izkaze. Kratkoročne posojilodajalce namreč bolj zanima kratkoročna solventnost podjetja kot njegova dolgoročna profitabilnost. Vendar pa to ne pomeni, da zanje konsolidirani računovodski izkazi niso uporabni (Baker, Lembke, King, 1999, str. 127).

Management obvladujočega podjetja ima trajne potrebe po tekočih informacijah tako o poslovanju obvladujočega podjetja in njegovih odvisnih podjetij kot tudi o poslovanju celotne skupine podjetij. Za management obvladujočega podjetja so konsolidirani računovodski izkazi pomembni, ker njegovi delničarji, finančni analitiki in ostali zainteresirani na podlagi rezultatov, ki jih prikazujejo konsolidirani računovodski izkazi, ocenjujejo najvišji management obvladujočega podjetja. Medtem ko finančni analitiki težijo k osredotočanju na poslovni izid celotne skupine podjetij, pogosto iščejo informacije o individualnih segmentih skupine, da bi bolje ocenili, kako bo skupina podjetij kot celota delovala pod različnimi ekonomskimi pogoji (Baker, Lembke, King, 1999, str. 128).

Tudi regulatorne ustanove zanimajo podatki, vsebovani v konsolidiranih računovodskih izkazih. Protimonopolne organizacije iz konsolidiranih računovodskih izkazov pridobijo pomembne informacije za svoje odločitve. Davčne oblasti pa iz njih pridobijo informacije o zadržanih dohodkih in o drugih področjih delovanja skupine podjetij (Baker, Lembke, King, 1999, str. 128).

Konsolidiranje zahteva veliko dela in časa ter zato tudi stroškov. Ti stroški so sicer nujno zlo, ki ga mora podjetje sprejeti, vendar pa lahko učinkovito zasnovano izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov poslovodstvu matičnega podjetja oziroma skupine zagotovi nekatere prednosti, zlasti glede vodenja bilančne politike, kakovosti informacij, vplivanja na stroške s posegi v organizacijsko sestavo skupine ter uskladitve z drugimi informacijskimi, načrtovalskimi in odločevalskimi instrumenti skupine.

Zaradi velikih stroškov, povezanih s konsolidiranjem, si je treba prizadevati, da niso rezultat le računovodski izkazi skupine, temveč tudi, da poslovodstvo dobi pomembne informacije oziroma instrumentarij za načrtovanje poslovanja in sprejemanje odločitev. Sistem konsolidiranja, ki daje informacije tudi za načrtovanje in odločanje, poslovodstvo spodbuja k dejavni uporabi poročanja znotraj skupine in s tem k nenehnemu izboljševanju sistema poročanja in večje kakovosti skupine (Parcer, 2006, str. 37).

2.4 PROBLEMATIKA KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

2.4.1 OMEJITVE KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Konsolidirani računovodski izkazi imajo poleg prednosti tudi nekaj slabosti oz. omejitev. Najpomembnejše so (Baker, Lembke, King, 1999, str. 128):

- z agregiranjem podatkov iz posamičnih računovodskih izkazov se izgubijo številne informacije, vsebovane v njih;
- slab poslovni izid enega ali več podjetij v skupini se lahko skrije med dobrimi poslovnimi izidi ostalih podjetij v skupini;
- ves zadržani dobiček, prikazan v konsolidirani bilanci stanja, ni nujno na voljo za razdelitev delničarjem obvladujočega podjetja, ker predstavlja tudi zadržane dobičke odvisnih podjetij, do katerih ima obvladujoče podjetje pravico na podlagi deleža v odvisnem podjetju. Prav tako tudi vsa sredstva, prikazana v konsolidirani bilanci stanja, niso na voljo za dividende delničarjem obvladujočega podjetja;
- ker so finančna razmerja, temelječa na konsolidiranih računovodskih izkazih, izračunana na podlagi agregiranih podatkov, ne predstavljajo računovodskih podatkov posamičnega podjetja, zajetega v konsolidacijo;
- obdobjni računovodski izkazi različnih podjetij, ki jih kombiniramo v postopku konsolidiranja, niso nujno medsebojno v celoti primerljivi;
- za pošteno in resnično predstavitev računovodskih informacij v konsolidiranih računovodskih izkazih so nujne dodatne informacije o individualnih podjetjih ali skupinah podjetij, vključenih v konsolidacijo.

Bralec konsolidiranih računovodskih izkazov skupine podjetij je lahko zaveden v zmotno mišljenje, da je poslovanje s katerimkoli podjetjem v skupini podjetij isto kot poslovanje s skupino podjetij kot celoto. Misli lahko, da so vsa sredstva skupine na voljo za pokritje kateregakoli zneska, ki ga katerokoli podjetje v skupini dolguje tretjim osebam. Takšno mišljenje je nepravilno. Obveznosti podjetja v skupini je mogoče poravnati le s sredstvi, ki jih ima to podjetje, ne pa tudi s sredstvi ostalih podjetij v skupini. Razlog je v tem, da so podjetja v skupini eno od drugega pravno ločena, kar vodi k omejeni odgovornosti podjetij v skupini za obveznosti skupine. Ne obstaja nobena zakonska obveznost obvladujočega podjetja ali njegovega odvisnega podjetja pokrivati dolgove drugega odvisnega podjetja, ne glede na to, ali mu zaradi njih grozi stečaj (Atrill, McLaney, 2002, str. 284).

Velikokrat se izpostavlja tudi problem primerljivosti konsolidiranih računovodskih izkazov in ločenih računovodskih izkazov posameznih odvisnih podjetij, pa tudi drugih povezanih ali nepovezanih podjetij. Povzročajo ga (Johansson, Östman, 1995, str. 190):

- prikazi nekaterih sredstev in virov sredstev posameznih odvisnih podjetij v skupinskih računovodskih izkazih se ne ujemajo z vrednostmi, navedenimi v ločenih računovodskih izkazih posameznih odvisnih podjetij;
- odvisna podjetja v tujini se ponavadi obvladujejo na osnovi računovodskih meril uspešnosti, izraženih v lokalnih valutah, medtem ko so cilji skupine zasnovani na konsolidiranih računovodskih izkazih, izraženih v valuti obvladujočega podjetja, to je v valuti poročevalske enote;
- sestava konsolidiranih virov sredstev skupine podjetij ni tehtano povprečje sestave virov sredstev posameznih podjetij skupine, ker konsolidirani kapital ni enak vsoti kapitala vseh podjetij.

Poudariti je treba, da konsolidirani računovodski izkazi obvladujočega podjetja manjšinskim lastnikom odvisnih podjetij ne dajejo informacij, ki jih ti potrebujejo za svoje odločitve o naložbah v odvisna podjetja. Iz tega izhaja, da mora odvisno podjetje manjšinskim lastnikom predstaviti svoje rezultate poslovanja v ločenih računovodskih izkazih (Epstein, 2007, str. 1).

Glede na to, da imajo različni uporabniki računovodskih informacij različne interese, potrebe in zahteve po informacijah, ki jih daje letno poročilo in računovodski izkazi, jih morajo sestavljavci in pripravljavci upoštevati in se jim kar najbolj prilagajati. Pri tem pa nikakor ne smejo ogroziti pravic vseh uporabnikov računovodskih izkazov do enake popolnosti in enake vsebine informiranja (Odar, 2007, str. 8).

Zaradi drugačnega oziroma individualnega skupka dejavnosti, s katerimi se podjetje ukvarja, je na podlagi konsolidiranih računovodskih izkazov težko ovrednotiti uspešnost in položaj podjetja glede na ostala podjetja, ki delujejo v isti panogi (Haller, 2003, str. 444). Poleg tega konsolidirani računovodski izkazi predstavljajo ekonomsko oceno poslovanja podjetja kot celote, zaradi česar morajo podjetja pogosto oblikovati ekonomsko različne odseke, da se lažje razume, s katerimi posameznimi dejavnostmi in področji se podjetje ukvarja (Haller, 2003, str. 445).

V primeru, da so v konsolidirane računovodske izkaze vključena odvisna podjetja iz držav s hiperinflacijo, lahko pride v konsolidiranih računovodskih izkazih do popačene slike poslovnega in finančnega položaja skupine. Da dobimo pravo sliko finančnega položaja skupine, moramo iz konsolidiranih računovodskih izkazov odstraniti vpliv inflacije (Cvelbar, 2002, str. 53).

2.4.2 PROBLEMATIKA KONSOLIDIRANJA PO MSRP

Posebne probleme povzroča izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov v skladu z MSRP. Ti problemi izhajajo iz tehnične in vsebinske zahtevnosti MSRP.

V ekonomskem pogledu so MSRP pri osnovnih tehničnih rešitvah povečini teoretično neoporečni standardi. Težave se pojavijo takrat, ko jih želimo do popolnosti implementirati v prakso. Razloge vidimo predvsem v (Jurjevič, 2005, str. 2):

- velikih posegih v obstoječe sisteme informacijske tehnologije;
- zahtevah večletnega prilagoditvenega obdobja ter
- visoki stroškovni obremenjenosti.

Z načelom poštene vrednosti MSRP v računovodske izkaze uvajajo nove načine in postopke finančnega vrednotenja, kar pa od računovodij zahteva nova znanja. Ravno to računovodje sili k nenehnemu razmišljanju ter iskanju najprimernejših rešitev. Treba je omeniti tudi načelo prednosti vsebine pred obliko, ki je z MSRP še pridobilo na pomembnosti. Prikazovanje poslovnih dogodkov se ne izvaja več le glede na pogodbene pravne določbe, temveč jih je treba presojati po ekonomski vsebini. Vse to vpliva na večjo zahtevnost računovodske funkcije in računovodskega poklica (Jurjevič, 2006, str. 3–4).

2.5 *POGOJI ZA KONSOLIDACIJO*

Osnovni pogoj za izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov je obstoj skupine podjetij, ki nastane s poslovno združitvijo, pri kateri gre za prevzem, ali pa tako, da podjetje ustanovi odvisno podjetje. Obstajajo naslednje oblike poslovnih združitev (Lahovnik, 2006, str. 2):

- prevzemi (ang.: acquisitions),
- združitve (ang.: mergers),
- priključitve.

Prevzem družbe pomeni pridobitev deleža delnic ali deležev določenega podjetja, ki prevzemniku zagotavlja kontrolni delež glasovalnih pravic, tako da mu ta zagotavlja odločilen vpliv na upravljanje ciljnega podjetja v smislu možnosti vplivanja na poslovanje in sprejem odločitev na skupščini delničarjev.

O združitvi oziroma spojitvi podjetij govorimo, ko iz dveh ali več podjetij nastane novo podjetje, pri čemer podjetja, ki se povežejo, prenehajo obstajati kot samostojne pravne osebe.

Pripojitev podjetja je združitev podjetij, pri kateri je prišlo tudi do formalnopravne vključitve ciljnega podjetja v poslovni sistem prevzemnika, tako da je ciljno podjetje prenehalo obstajati kot samostojna pravna oseba. Pripojeno podjetje običajno pridobi status strateške poslovne enote (Lahovnik, 2006, str. 2).

Skupina podjetij, ki je dolžna sestavljati konsolidirane računovodske izkaze, nastane le v primeru prevzema ali tako, da podjetje ustanovi odvisno podjetje, saj v tem primeru prevzeto ali ustanovljeno podjetje obstaja kot samostojna pravna oseba, in sicer v obliki odvisnega podjetja, prevzemnik pa v trenutku prevzema ali ustanovitve podjetja pridobi status obvladujočega podjetja, to je podjetja, ki je zavezano k sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov.

Razmerje, ki nastane s prevzemom podjetja, imenujemo razmerje med obvladujočim podjetjem in odvisnim podjetjem, pri katerem ima obvladujoče podjetje možnost kontrolirati odvisno podjetje. Prav iz možnosti kontroliranja pa izvira potreba po konsolidiranih računovodskih izkazih (Parcer, 2006, str. 31).

V zgodovini sta se oblikovala dva koncepta kontrole. V ZDA, Veliki Britaniji in vrsti drugih držav se je uveljavil koncept pravne kontrole, po katerem je ta zagotovljena, če ima matično podjetje določen odstotek glasovalnih pravic ali lastniškega kapitala odvisnega podjetja. V Nemčiji se je uveljavil koncept ekonomske kontrole, ki izhaja iz dejanskega stanja povezav med podjetji. To pomeni, da skupino sestavljajo tudi lastniško samostojna podjetja, če eno podjetje lahko uveljavlja tolikšen vpliv na druga podjetja, da jih v resnici upravlja (Parcer, 2006, str. 32).

2.6 SKUPINA PODJETIJ

Skupino podjetij različni predpisi različno opredeljujejo, vsem opredelitvam pa je skupna ugotovitev, da skupino podjetij sestavljajo obvladujoče podjetje in eno ali več odvisnih podjetij. Prav tako vselej velja, da med podjetji znotraj skupine podjetij obstaja kapitalska povezava, kar pomeni, da je posamezno podjetje (so)lastnik drugega podjetja. Glede na dejavnost poslovanja je kapitalsko povezovanje lahko vodoravno ali navpično. O vodoravnih kapitalskih povezavah govorimo, ko se med seboj povezujejo podjetja z enako poslovno dejavnostjo (npr. povezava dveh avtobusnih podjetij), o navpičnih pa, ko se med seboj povezujejo podjetja, katerih dejavnost se pojavlja na različnih stopnjah proizvodnje istega oziroma podobnega proizvoda (npr. povezava predilnice, tkalnice in konfekcijskega podjetja). Med seboj pa se lahko povezujejo tudi podjetja, ki imajo povsem različno dejavnost in skupaj sestavljajo konglomerat različnih podjetij (Igličar, Hočevár, 1997, str. 201). V tem primeru gre za konglomeratno diverzifikacijo.

2.6.1 OPREDELITEV SKUPINE PO ZGD-1

Po ZGD-1 tvorijo skupino obvladujoče podjetje³ in vsa odvisna podjetja, ki so organizirana kot kapitalske družbe in dvojne družbe oziroma imajo drugo istovrstno pravnoorganizacijsko obliko po pravu države, v kateri je sedež podjetja. Podjetje je v skladu z določbami drugega odstavka 56. člena ZGD-1 obvladujoče, če je izpolnjen eden od naslednjih pogojev (ZGD-1, 2006):

1. če ima večino glasovalnih pravic v drugem podjetju,
2. če ima pravico imenovati ali odpoklicati večino članov posloводства ali nadzornega sveta drugega podjetja in je hkrati družbenik tega podjetja,
3. če ima pravico do prevladujočega vpliva nad drugim podjetjem na podlagi podjetniške pogodbe ali drugega pravnega temelja,
4. če je družbenik v drugem podjetju in če na podlagi pogodbe z drugimi družbeniki nadzoruje večino glasovalnih pravic v tem podjetju.

V skladu s prvim stavkom tretjega odstavka 56. člena ZGD-1 se v primerih iz zgornjih 1., 2. in 4. točke glasovalnim pravicam ali pravicam imenovanja in odpoklica, katerih imetnik je obvladujoče podjetje, prištejejo glasovalne pravice ali pravice imenovanja in odpoklica, katerih imetnik je odvisno podjetje od tega obvladujočega podjetja, in navedene pravice oseb, ki delujejo za račun obvladujočega podjetja ali drugega odvisnega podjetja od tega obvladujočega podjetja. Drugi stavek tretjega odstavka 56. člena ZGD-1 določa, da se pravice iz posedovanja delnic za račun osebe, ki ni obvladujoče podjetje ali njegovo odvisno podjetje, in pravice iz delnic, pridobljenih kot poroštvo, če so uresničene v skladu s prejetimi navodili ali pridobljene z odobritvijo posojil kot del običajne poslovne dejavnosti, če so glasovalne pravice uresničene v interesu osebe, ki je dala poroštvo, ne prištevajo k pravicam iz prvega stavka tretjega odstavka 56. člena ZGD-1. V skladu s četrnim odstavkom 56. člena ZGD-1 se v primerih iz zgornjih 1. in 4. točke od vseh glasovalnih pravic v odvisnem podjetju odštejejo glasovalne pravice iz deležev, ki jih ima to podjetje, njegovo odvisno podjetje ali oseba, ki deluje v svojem imenu, vendar za račun teh podjetij (ZGD-1, 2006).

2.6.2 OPREDELITEV SKUPINE PO SRS

SRS 2002 so določali, da skupino sestavljajo (SRS 2002, str. 22):

- obvladujoče podjetje,
- podjetja, odvisna od njega zaradi deleža v kapitalu,
- podjetja, odvisna od njega zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov,

³ V ZGD-1 je namesto izrazov »obvladujoče podjetje« in »odvisno podjetje« uporabljen izraz »nadrejena družba« in »podrejena družba«. Ker med izrazoma ni vsebinskih razlik, v celotnem magistrskem delu uporabljam izraz »obvladujoče podjetje« in »odvisno podjetje«.

- pridružena podjetja, v katerih ima obvladujoče podjetje pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv,
- podjetja, obvladovana skupaj z drugimi lastniki.

V skladu s SRS 2006 pa skupino sestavljajo (Uvod v SRS 2006, str. 15):

- obvladujoče podjetje,
- podjetja, odvisna od njega zaradi deleža v kapitalu,
- podjetja, odvisna od njega zaradi prevladujočega vpliva iz drugih razlogov.

SRS 2002 ne opredeljujejo pojma »obvladovanje«, v SRS 2006 pa je obvladovanje opredeljeno kot zmožnost odločanja o finančnih in poslovnih usmeritvah podjetja za pridobivanje koristi iz njegovega delovanja (Uvod v SRS 2006, str. 15).

2.6.3 OPREDELITEV SKUPINE PO MSRP

Tudi MRS 27 določa, da skupino sestavljajo obvladujoče in vsa odvisna podjetja. Obvladovanje je zmožnost enega podjetja odločati o finančnih in poslovnih usmeritvah drugega podjetja za pridobivanje koristi iz njegovega delovanja. MRS 27 za obstoj obvladovanja ne zahteva izrecno udeležbe v kapitalu, temveč neposredno ali posredno lastništvo več kot polovice glasovalnih pravic drugega podjetja. Prav tako se predpostavlja, da obvladovanje obstaja, če ima podjetje (MRS 27.13, 2008):

- več kot polovico glasovalnih pravic na podlagi sporazuma z drugimi lastniki,
- zmožnost odločanja o finančnih in poslovnih usmeritvah na podlagi statuta ali pogodbe,
- moč imenovati ali odpoklicati večino članov upravnega odbora (poslovodstva) ali ustreznega odločevalnega organa in se obvladovanje izvaja prek tega odbora ali organa ter
- večino glasov na sejah upravnega odbora ali ustreznega odločevalnega organa in se obvladovanje izvaja prek tega odbora ali organa.

Pomembna je pravna ali pogodbeni podlaga lastništva glasovalnih pravic, ne pa kako se v praksi izvaja.

2.7 ZAVEZANCI ZA SESTAVLJANJE KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

Prvi odstavek 56. člena ZGD-1 določa, da konsolidirano letno poročilo sestavi podjetje s sedežem v Republiki Sloveniji, ki ima enega ali več odvisnih podjetij s sedeži v Republiki Sloveniji ali zunaj nje, če so bodisi obvladujoče podjetje bodisi eno ali več odvisnih podjetij,

organiziranih kot kapitalske družbe ali kot dvojne družbe oziroma imajo drugo istovrstno pravnoorganizacijsko obliko po pravu države sedeža podjetja.

Obstajajo pa tudi primeri, v katerih obvladujoče podjetje ni dolžno sestavljati konsolidiranih računovodskih izkazov in konsolidiranega letnega poročila. Po SRS 2002 konsolidiranih računovodskih izkazov in konsolidiranega letnega poročila ni bilo dolžno sestavljati (Uvod v SRS 2002, str. 22):

- obvladujoče podjetje, ki je tudi samo odvisno podjetje, če pridobi privolitev vseh manjšinskih lastnikov kapitala, vendar pa mora pojasniti razloge, zaradi katerih jih ni sestavilo, skupaj s podlagami, na katerih so zasnovani ločeni računovodski izkazi odvisnih podjetij v njihovih ločenih računovodskih izkazih,
- obvladujoče podjetje, ki skupaj z odvisnimi podjetji, ki sestavljajo skupino, v seštevku zbirno ne dosega zakonsko določenih pogojev za razvrstitev med srednja podjetja, vendar pa mora razkriti zakonsko določene informacije in podatke o podjetjih v skupini.

Po SRS 2006 zadnja možnost ni več dovoljena. To pomeni, da morajo konsolidirane računovodske izkaze sestavljati vsa podjetja, ki so zavezana k njihovem sestavljanju, in sicer ne glede na velikost.

V EU morajo vsa podjetja, ki kotirajo na katerem izmed javnih trgov vrednostnih papirjev v EU in so po zakonodajah držav, v katerih imajo sedeže, zavezana k sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov, te sestaviti v skladu z MSRP. Države članice EU imajo možnost razširiti krog zavezancev za sestavljanje konsolidiranih letnih poročil. V skladu z MSRP morajo konsolidirane računovodske izkaze sestavljati tudi banke in zavarovalnice (najkasneje za poslovno leto, ki se je začelo 1. januarja 2007), prostovoljno pa se od 1. januarja 2006 lahko za to odločijo tudi druga podjetja, če bodo tako sklenile njihove skupščine, vendar najmanj za obdobje 5 let.

MRS 27 dopušča samo en primer, ko obvladujočemu podjetju ni potrebno sestaviti konsolidiranih računovodskih izkazov, in sicer če hkrati izpolnjuje vse naslednje pogoje (MRS 27.10, 2008):

- je obvladujoče podjetje v celoti v lasti drugega obvladujočega podjetja ali je večinsko v lasti drugega obvladujočega podjetja in so njegovi manjšinski lastniki, vključno s tistimi, ki sicer nimajo glasovalnih pravic, obveščeni o tem, da podjetje ne sestavlja konsolidiranih računovodskih izkazov in temu ne nasprotujejo;
- s svojimi vrednostnimi papirji ni uvrščeno na javni trg vrednostnih papirjev;
- obvladujoče podjetje ni izdelovalo niti ni v procesu izdelovanja svojih računovodskih izkazov s komisijo za vrednostne papirje ali drugo regulatorno organizacijo z namenom uvrstitve njegovih finančnih instrumentov na javni trg vrednostnih papirjev;

- njegovo obvladujoče podjetje sestavlja konsolidirane računovodske izkaze, ki so na voljo javnosti, v skladu z MSRP.

Obstajajo pa tudi pravila, kdaj se posameznega odvisnega podjetja ne vključi v konsolidacijo, vendar se ta med različnimi zakonodajami razlikujejo. SRS 2002 je tako določal, da se posamezna odvisna podjetja ne vključijo v konsolidacijo v naslednjih primerih (Uvod v SRS 2002, str. 22):

- če jih namerava obvladujoče podjetje usmerjati le začasno, ker jih ima v svoji lasti zgolj z namenom, da jih bo v bližnji prihodnosti odtujilo;
- če odvisna podjetja poslujejo v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujoče podjetje.

SRS 2006 za razliko od SRS 2002 ne predvidevajo možnosti, da se posamezno odvisno podjetje ne bi vključilo v konsolidacijo. ZGD-1 v osmem odstavku 56. člena dopušča možnost, da se v konsolidacijo ne vključi eno ali več odvisnih podjetij, če to ni pomembno za resničnost in poštenost prikaza finančnega položaja, poslovnega izida, denarnih tokov in gibanja kapitala skupine. Isti odstavek nadalje določa, da mora podjetje v prilogi h konsolidiranim računovodskim izkazom navesti podjetja, ki jih ni vključilo v konsolidacijo, in pojasniti razloge za tako odločitev. Če za več odvisnih podjetij velja, da vključitev v konsolidirane računovodske izkaze ni pomembna za resničnost in poštenost prikaza finančnega položaja, poslovnega izida, denarnih tokov in gibanja kapitala skupine, jih je treba vključiti v konsolidacijo, če so vsa tovrstna odvisna podjetja skupaj pomembna za resničen in pošten prikaz finančnega položaja, poslovnega izida, denarnih tokov in gibanja kapitala skupine (ZGD-1, 2006).

MRS 27.12 določa, da morajo konsolidirani računovodski izkazi vključevati vsa odvisna podjetja, ki jih obvladuje obvladujoče podjetje, tako domača kot tuja. Pri tem ni nobenih izjem za (MRS 27.12, 2008):

- odvisna podjetja, katerih poslovanje se razlikuje od poslovanja obvladujočega podjetja;
- odvisna podjetja, ki poslujejo v okviru strogih dolgoročnih omejitev, ki pomembno zmanjšujejo njihovo zmožnost, da bi svoja sredstva prenesla na obvladujoče podjetje. To izjemo je vsebovala starejša verzija MRS 27, sedaj veljavna verzija pa je ne vsebuje več, saj je Odbor za mednarodne računovodske standarde sklenil, da te omejitve same po sebi ne onemogočajo obvladovanja podjetja;
- odvisna podjetja, ki so bila v preteklosti vključena v konsolidacijo, zdaj pa jih želi obvladujoče podjetje prodati. Obvladujoče podjetje mora nadaljevati s konsolidiranjem tega odvisnega podjetja, dokler ni zares prodano. Popravek MRS 27 v marcu 2004 je prinesel izjemo za odvisna podjetja, ki jih namerava obvladujoče podjetje obvladovati le začasno, ker so bila pridobljena le zaradi prodaje v bližnji prihodnosti. Podjetje mora, če obstaja velika

verjetnost, da bodo prodana v naslednjih 12 mesecih, vsa sredstva in obveznosti teh odvisnih podjetij obračunati in izkazati v skladu z MSRP 5 kot skupino za odtujitev.

MSRP 5 skupino za odtujitev (ang. disposal group) opredeljuje kot skupino sredstev in z njimi povezanih obveznosti, ki jih podjetje želi odtujiti (MSRP 5.4, 2008). SRS 2006 pa skupino za odtujitev opredeljuje kot nekratkoročna sredstva, za katerih knjigovodsko vrednost se utemeljeno predvideva, da bo poravnana predvsem s prodajo v naslednjih dvanajstih mesecih in se ne bodo še naprej uporabljala (SRS 1.46., 2006). SRS 2002 postavke »skupina za odtujitev« niso poznali.

3 RAČUNOVODSKE PREDPOSTAVKE ZA KONSOLIDIRANJE

Pri konsolidiranju je treba upoštevati računovodske predpostavke o merilih za konsolidiranje, zlasti glede vprašanj, ki niso rešena v zakonih ali standardih. Računovodske predpostavke o merilih za konsolidiranje so (Vincek, 2007, str. 3):

- predpostavka enotnega podjetja,
- predpostavka o izkazovanju resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida,
- predpostavka popolnosti skupine,
- predpostavka enotne metode vrednotenja,
- predpostavka istega datuma,
- predpostavka dosledne stanovitnosti pri uporabi metod konsolidiranja,
- predpostavka jasnosti in preglednosti,
- predpostavka gospodarnosti,
- predpostavka pomembnosti.

Temeljna predpostavka konsolidiranja je predpostavka obravnavanja skupine podjetij kot enotnega podjetja. Konsolidirani računovodski izkazi morajo prikazovati premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid skupine, kot da gre za eno podjetje (Vincek, 2007, str. 4).

Konsolidirani računovodski izkazi morajo prikazati resnično sliko premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida skupine. To zahteva predpostavka o izkazovanju resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida. V nasprotnem primeru morajo biti v dodatku pojasnjeni vzroki in njihov vpliv na premoženjski in finančni položaj ter poslovni izid skupine (Vincek, 2007, str. 4).

V konsolidirane računovodske izkaze je treba zajeti obvladujoče podjetje in vsa podjetja, ki v skladu s standardi in predpisi sodijo v skupino ne glede na njihov sedež. Gre za predpostavko

popolnosti skupine, ki dejansko ne dovoljuje opustitve konsolidiranja, ne glede na dejavnost in finančno stanje odvisnega podjetja (Vincek, 2007, str. 4).

Predpostavka popolnosti vsebine računovodskih izkazov in enotnega zajemanja vanje zahteva, da se konsolidirajo vsa sredstva in obveznosti ter prihodki in odhodki vseh podjetij, ki sestavljajo skupino, ne glede na to, kako so obravnavani v računovodskih izkazih posameznih podjetij. Za vsa sredstva, obveznosti, prihodke in odhodke je treba uporabljati enoten način zajemanja v računovodske izkaze, in sicer tistega, ki izvira iz predpisov in standardov države obvladujočega podjetja. Iz te predpostavke izhaja, da je treba računovodske izkaze posameznih podjetij prilagoditi, tako da ustrezajo tistim, ki jih za izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov uporablja obvladujoče podjetje, če ne uporabljajo enakih zakonov in računovodskih usmeritev. To pomeni, da morajo podjetja sestaviti posebne računovodske izkaze, ki se lahko razlikujejo od njihovih uradnih računovodskih izkazov. Računovodske izkaze je treba prilagoditi pred samim konsolidiranjem (Vincek, 2007, str. 4).

Vsa sredstva in obveznosti ter prihodki in odhodki se vrednotijo po enotnih metodah. Uporabljajo se enotne metode vrednotenja oziroma računovodske usmeritve, po katerih se sestavljajo računovodski izkazi obvladujočega podjetja, ki sestavlja konsolidirane računovodske izkaze (Vincek, 2007, str. 4).

Konsolidirani računovodski izkazi se sestavljajo na isti datum kot računovodski izkazi obvladujočega podjetja. Na podlagi MSRP lahko konsolidiranje poteka tudi na podlagi računovodskih izkazov odvisnih podjetij, sestavljenih največ tri mesece pred datumom konsolidiranih računovodskih izkazov. Če računovodski izkazi, ki so predmet konsolidiranja, niso sestavljeni na isti datum, je treba učinke pomembnih poslov ali drugih poslovnih dogodkov, ki nastanejo od teh datumov do datuma računovodskih izkazov obvladujočega podjetja, preračunati. V nobenem primeru razlika med datumi ne sme biti večja od treh mesecev. Če računovodski izkazi, ki so zajeti v konsolidiranih izkazih, niso sestavljeni na isti datum, je treba to razkriti v pojasnilih (Vincek, 2007, str. 4).

Metode konsolidiranja se morajo dosledno uporabljati iz obdobja v obdobje. Gre za predpostavko dosledne stanovitnosti pri uporabi metod konsolidiranja. Ločimo oblikovno in vsebinsko stanovitnost. Oblikovna stanovitnost se nanaša na obliko in razčlenitev bilance stanja in izkaza poslovnega izida ter na vsebino posameznih postavk računovodskih izkazov. Kršitev načela dosledne oblikovne stanovitnosti je dopustna le, če spremenjeno izkazovanje zagotavlja boljši vpogled v premoženjsko in finančno stanje ter poslovni izid. Vsebinska stanovitnost pomeni uporabo istih metod in postopkov pri sestavljanju računovodskih izkazov iz obdobja v obdobje. Kršitev vsebinske stanovitnosti je dovoljena le, če zaradi spremenjenih razmer uporaba dotedanjih metod in postopkov slabo vpliva na prikaz resničnega premoženjskega in finančnega

stanja in poslovnega izida ter če se spremenijo predpisi ali računovodski standardi (Vincek, 2007, str. 5).

Predpostavka jasnosti in preglednosti zahteva jasnost konsolidiranih računovodskih izkazov, ki je zagotovljena, če so postavke bilance stanja in izkaza poslovnega izida ter razkritja v dodatku vsebinsko pravilno in nedvoumno opredeljene, pri čemer se za enake poslovne dogodke uporabljajo enake oznake. Postavke bilance stanja in izkaza poslovnega izida morajo biti dovolj podrobno razčlenjene. Preglednost je zagotovljena, če so postavke in pojasnila predstavljeni v urejenem in razumljivem zaporedju. Če konsolidirani računovodski izkazi ustrezajo tem načelom, so čitljivi in imajo oblikovno podlago za svojo izpovednost. Cilj predpostavke jasnosti in preglednosti je zagotoviti pomembne informacije (Vincek, 2007, str. 5).

Sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov je zelo obsežno in dolgotrajno delo. Uporaba vrste postopkov je omejena z velikostjo stroškov zanje, ti pa se primerjajo z vrednostjo dobljenih informacij. Izguba informacij, ki nastane zaradi omejitve potrebnih konsolidacijskih postopkov, pa je dopustna le, če bistveno ne vpliva na prikaz resničnega premoženjskega in finančnega stanja ter poslovnega izida skupine. To dopušča predpostavka gospodarnosti (Vincek, 2007, str. 5).

Na podlagi predpostavke pomembnosti morajo računovodski izkazi vsebovati vse postavke, ki so dovolj pomembne, da lahko vplivajo na ocene in odločitve uporabnikov. Informacijska vrednost konsolidiranih računovodskih izkazov za uporabnika se meri po podatkih, ki jih vsebujejo, in po njihovi pomembnosti. Obilica nepomembnih podatkov lahko zmanjša informacijsko vrednost konsolidiranih računovodskih izkazov, zato jih je bolje opustiti in podrobneje pojasniti pomembnejše. Predpostavka pomembnosti lahko olajša sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov (Vincek, 2007, str. 5).

4 TEORIJE KONSOLIDIRANJA

Glede na interes, ki ga zadovoljujejo informacije v konsolidiranih računovodskih izkazih, so se razvile tri teorije konsolidiranja, in sicer (Turk et al., 2004, str. 556):

- interesna teorija,
- teorija obvladujočega podjetja in
- teorija enotnega podjetja.

Med seboj se razlikujejo po tem, katere informacijske potrebe uporabnikov postavljajo v ospredje, kako obračunavajo poštene vrednosti premoženja oziroma sredstev, kako izkazujejo

manjšinske deleže in kako obračunavajo poslovne dogodke znotraj skupine (Turk et al., 2004, str. 556).

4.1 *INTERESNA TEORIJA*

Interesna teorija postavlja v ospredje interes lastnika z večinskim vplivom. Njeno izhodišče je, da so vsa sredstva in obveznosti do njihovih virov, ki so zajeti v konsolidacijo, last obvladujočega podjetja. Skladno s tem je mednje zajet samo sorazmerni del sredstev in obveznosti do njihovih virov odvisnega podjetja, ki ustreza deležu obvladujočega podjetja v kapitalu odvisnega podjetja. Morebitne tihe rezerve ali bremena, ugotovljena ob nakupu deleža, se prav tako upoštevajo samo v sorazmernem delu. Manjšinski deleži se ne izkazujejo, dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov pa se izločijo samo do velikosti deleža obvladujočega podjetja. Pri tej teoriji ne gre za popolno, temveč za sorazmerno konsolidacijo (Turk et al., 2004, str. 557).

4.2 *TEORIJA OBVLADUJOČEGA PODJETJA*

Teorija obvladujočega podjetja je razširjena interesna teorija; njeno izhodišče je, da so konsolidirani računovodski izkazi podaljšani razširjeni računovodski izkazi obvladujočega podjetja. Vanje so zajeta vsa sredstva in obveznosti do njihovih virov odvisnega podjetja, deleži, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, pa se izkazujejo v posebni postavki med obveznostmi. Dobički ali izgube, ki pripadajo manjšinskim lastnikom, se odštejejo od celotnih dobičkov in se prikažejo v posebni postavki. Deleži manjšinskih lastnikov se izračunajo na osnovi deleža v knjigovodski vrednosti sredstev in obveznosti do njihovih virov odvisnega podjetja, vendar se pri tem ne upoštevajo v konsolidiranih računovodskih izkazih obračunane prilagoditve, ki so posledica naložbe obvladujočega podjetja ob nakupu deležev odvisnega podjetja. Dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov v skupini se v znesku manjšinskih deležev obravnavajo kot poslovni dogodki s tujimi osebami, deli, ki se nanašajo na obvladujoče podjetje, pa se izločijo iz vsote vseh dobičkov in izgub (Turk et al., 2004, str. 557).

4.3 *TEORIJA ENOTNEGA PODJETJA*

Teorija enotnega podjetja temelji na prepričanju, da hočejo lastniki tako obvladujočega podjetja kot odvisnih podjetij spoznati vrednosti svojih deležev ob upoštevanju povezav v skupini. Vsi lastniki se obravnavajo enako; vsa sredstva in obveznosti do njihovih virov vseh podjetij v skupini pripadajo skupini. V konsolidiranih računovodskih izkazih se razdeli med večinske in manjšinske lastnike sorazmerni del sredstev in obveznosti do njihovih virov ter tih rezerv in

bremen, manjšinski deleži pa se izkazujejo kot del kapitala skupine (in ne obveznosti do njihovih virov kot pri teoriji obvladujočega podjetja). Sorazmerni del dobička ali izgube skupine se razdeli med večinske in manjšinske lastnike. Dobički in izgube iz medsebojnih poslovnih dogodkov se v celoti izločijo in se sorazmerno odštejejo od večinskih in manjšinskih deležev v dobičku ali izgubi. Ta teorija je izhodišče za sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov v Sloveniji (Turk et al., 2004, str. 557).

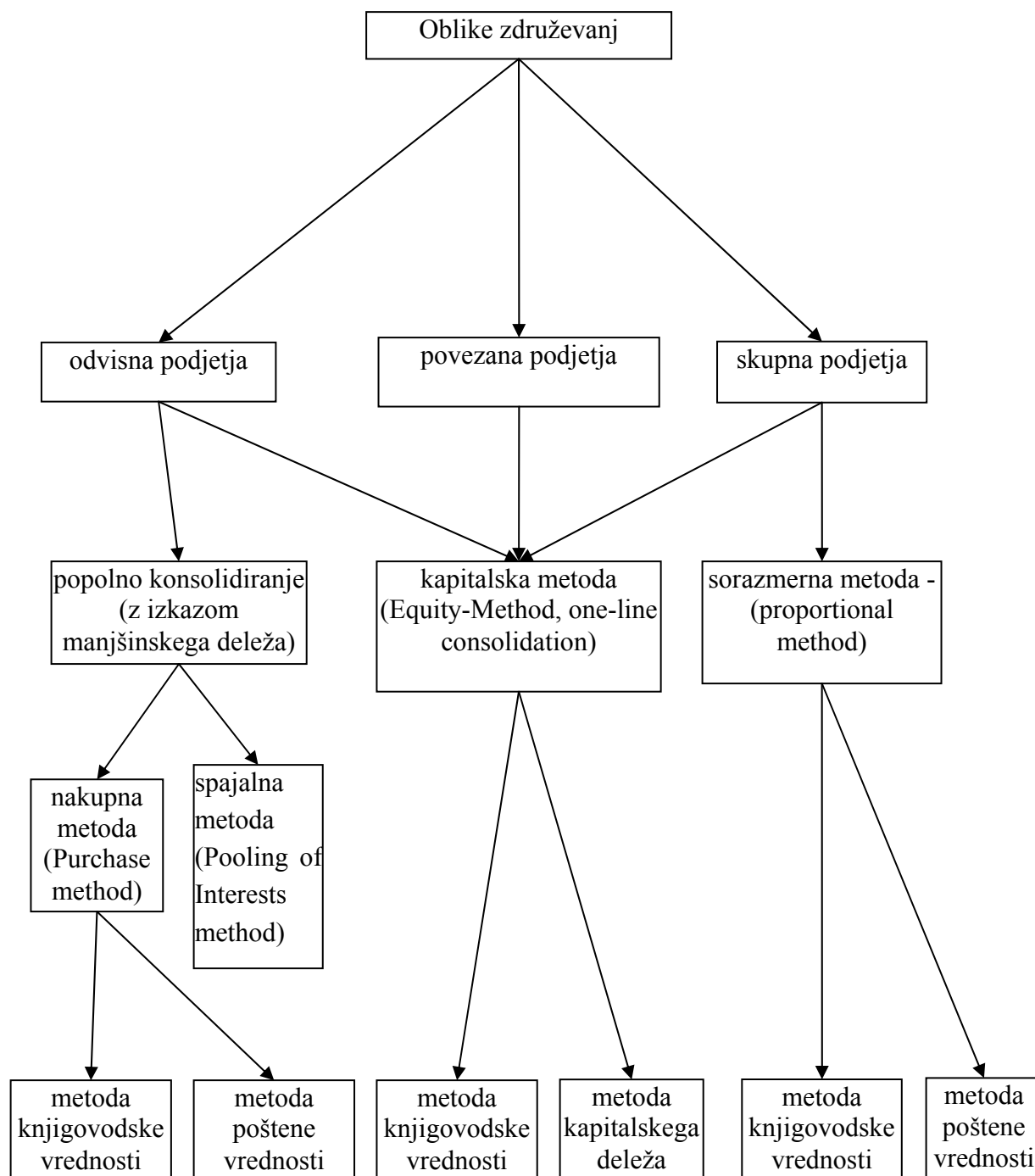
5 KONSOLIDACIJSKE METODE

Metode obračunavanja poslovnih združevanj so odvisne od vpliva, ki ga ima obvladujoče podjetje na drugo povezano podjetje. Kadar ima obvladujoče podjetje večinski vpliv na drugo podjetje in gre torej za odvisno podjetje, se v konsolidiranih računovodskih izkazih v skladu s teorijo enotne organizacije zajamejo vsa sredstva in obveznosti do virov sredstev odvisnega podjetja. Ta način imenujemo popolno konsolidiranje (Turk et al., 2004, str. 558).

Kadar obvladujoče podjetje enakopravno in skupaj z drugimi podjetji vloži kapital v drugo povezano podjetje, govorimo o skupnih podjetjih. Obvladujoče podjetje ima sicer pomemben vpliv, ne pa tudi prevladujočega, vendar tega nima tudi nobeno drugo podjetje. Za vključevanje skupnih podjetij v skupinske računovodske izkaze se pogosto uporablja sorazmerna metoda (ang. Proportional method).

Povezana podjetja, v katerih ima obvladujoče podjetje zgolj pomemben vpliv, ne pa tudi prevladujočega, se v skupinskih računovodskih izkazih obračunajo po kapitalski metodi (ang. Equity method of accounting, one-line consolidation) (Turk et al., 2004, str. 558). Metode konsolidiranja prikazuje slika 1 na naslednji strani.

Slika 1: Metode konsolidiranja

Vir: Turk et al., 2004, str. 561.

5.1 **POPOLNO KONSOLIDIRANJE**

SRS 2006 določa, da se popolno konsolidacijo uporablja v primeru obvladujočega podjetja in od njega odvisnih podjetij (tj., ko ima obvladujoče podjetje večinski vpliv na odvisno podjetje). Popolno konsolidiranje je združevanje računovodskih izkazov obvladujočega podjetja in od njega odvisnih podjetij od postavke do postavke, tako da se seštevajo sorodne postavke sredstev, dolgov, kapitala, prihodkov in odhodkov. Ker pa je treba skupino predstaviti, kot da gre za eno samo podjetje, je treba (Uvod v SRS 2006, 2006, str. 15):

- izločiti finančne naložbe obvladujočega podjetja v kapital oziroma dolgove odvisnih podjetij in deleže obvladujočega podjetja v kapitalu oziroma dolgovih odvisnih podjetij, pa tudi druge medsebojne finančne naložbe in deleže v kapitalu oziroma dolgovih drugih podjetij v skupini ter v tej zvezi obračunati razlike;
- izločiti medsebojne poslovne terjatve in poslovne dolgove;
- izločiti medsebojne prihodke in odhodke;
- izločiti neiztržene čiste dobičke in čiste izgube, ki so posledica poslov znotraj skupine;
- ponovno obračunati davke in jih časovno razmejiti ter
- posebej izkazati manjšinske deleže v kapitalu in v čistem dobičku.

V skladu s SRS 2006 je treba za izvedbo popolne konsolidacije zagotoviti, da (Uvod v SRS 2006, str. 15):

- so v posamičnih računovodskih izkazih odvisnih podjetij za podobne poslovne dogodke uporabljene enotne računovodske usmeritve;
- so postavke v posamičnih računovodskih izkazih odvisnih podjetij enako formalno predstavljene, če niso, pa odvisna podjetja sestavijo posebne računovodske izkaze za potrebe konsolidacije, ki se razlikujejo od njihovih uradnih računovodskih izkazov;
- so posamični računovodski izkazi v konsolidacijo vključenih podjetij sestavljeni za poslovno leto, ki se konča z istim dnem, če to ni mogoče, pa se opravijo preračuni za učinke pomembnih poslovnih dogodkov v odvisnih podjetjih, nastalih v vmesnem obdobju, ki ne sme biti daljše od treh mesecev, oziroma da odvisna podjetja sestavijo vmesne posamične računovodske izkaze;
- je določena metoda prevedbe iz tuje valute, v kateri so predstavljeni posamični računovodski izkazi odvisnih podjetij, v predstavitevno valuto obvladujočega podjetja; pri sredstvih in obveznostih do njihovih virov je to praviloma srednji tečaj Banke Slovenije, pri prihodkih in odhodkih pa povprečni srednji tečaji, ki so veljali ob njihovem nastanku.

Za sestavo konsolidiranih računovodskih izkazov so pomembne usmeritve skupine. Izrazna moč konsolidiranih računovodskih izkazov izhaja prav iz enotno uporabljenih usmeritev in računovodskih politik vseh podjetij v skupini. To je tudi ena temeljnih računovodskih predpostavk za izdelavo konsolidiranih računovodskih izkazov (Vincek, 2007, str. 11).

Tudi SRS 2002 določajo, da gre za popolno konsolidacijo v primeru obvladujočega podjetja in od njega odvisnih podjetij. Postopek popolnega konsolidiranja je po SRS 2002 enak kot po SRS 2006.

Ločimo dve metodi popolnega konsolidiranja (Turk et al., 2004, str. 558):

- nakupno metodo (ang. purchase method, acquisition method) in
- spajalno metodo (ang. Pooling of interest method).

5.1.1 NAKUPNA METODA

Predpostavka za uporabo nakupne metode je nakup posameznih sredstev in obveznosti odvisnega podjetja, podoben spojitvi z obvladujočim podjetjem v trenutku nakupa, ki je večinoma tudi trenutek prve konsolidacije. Z nakupom obvladujoče podjetje pridobi prevladujoč vpliv na odvisno podjetje. Prejšnji lastniki prodajo svoje deleže in zanje dobijo nadomestilo v gotovini ali drugih predmetih. S tem prodajo tudi svoj vpliv na odvisno podjetje, ki ga nadomesti vpliv novega lastnika. Kupnina, plačana za deleže odvisnega podjetja, zapusti skupino in pomeni zanjo odtok sredstev. Nakupna metoda se smiselno uporablja tudi, če obvladujoče podjetje ustanovi odvisno podjetje (Turk et al., 2004, str. 559).

Pri nakupni metodi konsolidiranja kapitala je mogoče uporabiti eno izmed naslednjih metod (Turk et al., 2004, str. 562):

- metodo knjigovodske vrednosti (ang. Book value method) in
- metodo poštene vrednosti (ang. Fair value method).

Pri metodi knjigovodske vrednosti obračunavanje temelji na knjigovodskih vrednostih sredstev in obveznosti v trenutku, ko se podjetje prvič konsolidira. Razlika med knjigovodsko vrednostjo čistega premoženja odvisnega podjetja in nabavno vrednostjo deleža se knjiži takoj pod tisto postavko v skupinski bilanci stanja, katere vrednost je večja ali manjša od njene knjigovodske vrednosti. Morebitna preostala razlika, ki je ni mogoče obračunati s posameznimi sredstvi ali obveznostmi, je dobro ime ali slabo ime (presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve).

Pri metodi poštene vrednosti obračunavanje temelji na pošteni vrednosti čistega premoženja. Razlika med pošteno vrednostjo čistega premoženja odvisnega podjetja in nabavno vrednostjo deleža je tako kot pri metodi knjigovodske vrednosti dobro ime ali slabo ime.

Pri konsolidiranju podjetij, ki so v celoti v lasti skupine, dajeta obe metodi načeloma enaka izida. Razlika med njima se pojavi le, če je del kapitala odvisnih podjetij v lasti manjšinskih lastnikov. Pri metodi knjigovodske vrednosti se namreč obračunava samo tisti sorazmerni del skritih rezerv

in bremen, ki se nanaša na skupino, pri metodi poštene vrednosti pa celotne ugotovljene skrite rezerve in bremena (Turk et al., 2004, str. 562).

V primeru uporabe nakupne metode se investicijo obvladujočega podjetja v odvisno podjetje pripozna po tržni vrednosti, sredstva in obveznosti pridobljenega podjetja pa se navadno ovrednotijo po pošteni vrednosti na dan pridobitve. Vrednotenje sredstev po njihovi pošteni vrednosti omogoča zmanjševanje dobičkov odvisnih podjetij, saj je poštena vrednost sredstev navadno višja od knjigovodske, kar pomeni višjo amortizacijo teh sredstev in s tem manjše izkazane dobičke v konsolidiranem izkazu poslovnega izida (Radebaugh, Gray, 1997, str. 253).

5.1.2 SPAJALNA METODA

Glavni pogoj za uporabo spajalne metode je, da je bil delež v odvisnem podjetju pridobljen z zamenjavo delnic obvladujočega podjetja za deleže v odvisnem podjetju. Po izmenjavi deležev imata oba lastnika še vedno lastniške deleže v odvisnem podjetju. Dotedanji lastniki so svoj neposredni delež v odvisnem podjetju zamenjali za posrednega prek svoje udeležbe v obvladujočem podjetju. V ozadju tega postopka je zamisel, da bi različne skupine lastnikov deležev združile svoje interese v odvisnem podjetju. Do sedaj ločena sredstva se, ne da bi se pri tem zmanjšala, združijo. Gospodarsko tveganje še vedno obstaja za obe skupini lastnikov in se v prihodnosti tudi skupaj upravlja. Postopek je zelo podoben spojitvi, pri kateri sredstva ene organizacije prevzame druga organizacija, vendar v tem primeru obe organizaciji tudi po spojitvi ostaneta pravno samostojni (Turk et al., 2004, str. 559).

Za uporabo spajalne metode morajo biti poleg zgoraj navedenega pogoja izpolnjeni tudi naslednji pogoji (Larsen, 1994, str. 203–204):

- podjetja, ki se združujejo, morajo biti samostojna in v zadnjih dveh letih niso bila odvisna podjetja ali del drugega podjetja; med seboj ne smejo imeti več kot 10-odstotnega lastniškega deleža;
- združevanje je izvedeno z enkratno transakcijo;
- podjetje mora pridobiti vsaj 90 % glasovalnih pravic prevzetega podjetja in v ta namen izdati navadne delnice z enakimi glasovalnimi pravicami, kot jih imajo preostale delnice;
- ne sme obstajati namera po drobljenju operacij;
- prevzemno podjetje ne sme imeti namena prodati pomembnega dela premoženja ciljnega podjetja v obdobju dveh let od dneva združitve;
- ne smejo obstajati dogovori v korist delničarjev prevzemne družbe po dnevu združitve.

Obe podjetji vodita računovodske razvide, kot da bi bili že od nekdaj v skupini. V konsolidiranih računovodskih izkazih se zato vsa sredstva in obveznosti do virov sredstev izkažejo po knjigovodskih vrednostih (Turk et al., 2004, str. 559).

Pri spajalni metodi se investicija v odvisno podjetje pripozna po nominalni vrednosti, pridobljena sredstva in obveznosti pa se ne prevrednotijo na pošteno vrednost, pač pa se jih vrednoti po knjigovodski vrednosti (Radebaugh, Gray, 1997, str. 253).

Spajalna metoda se od nakupne razlikuje samo po načinu konsolidiranja kapitala. Vsi preostali postopki konsolidiranja so pri obeh metodah enaki (Turk et al., 2004, str. 559).

5.1.3 METODA KONSOLIDIRANJA, DOVOLJENA PO SRS IN MSRP

MSRP 3 od leta 2004 dalje kot edino dovoljeno metodo popolnega konsolidiranja določajo nakupno metodo, medtem ko je spajalna metoda po MSRP 3.14 izrecno prepovedana (MSRP 3, 2008). Spajalna metoda se tudi v času pred njeno prepovedjo ni zelo pogosto uporabljala, saj je bila njena uporaba vezana na izpolnjevanje natančno določenih pogojev. V nasprotju z njo pa je nakupna metoda primerna za skoraj vse oblike poslovnega združevanja, ne glede na njihovo pravno obliko, saj je, razen v skrajno redkih primerih, mogoče ugotoviti, katera organizacija je kupec druge organizacije in kateri delničarji oziroma družbeniki ter ravnateljstvo prevzamejo prevladujoč vpliv v skupini.

Konsolidiranje po nakupni metodi je v skladu z MSRP 3.14 dovoljeno le z uporabo metode poštene vrednosti, medtem ko je uporaba metode knjigovodske vrednosti prepovedana (MSRP 3.14, 2008).

Tudi SRS 2006 dovoljujejo le uporabo nakupne metode, in sicer po metodi poštene vrednosti.

5.2 *SORAZMERNO KONSOLIDIRANJE*

SRS 2002 določajo, da je sorazmerno konsolidiranje upoštevanje skupaj obvladovanih podjetij v konsolidiranih računovodskih izkazih njihovega sestavljavca kot podvižnika. Postopki pri sorazmernem konsolidiranju so podobni postopkom pri popolnem konsolidiranju, le da se vsa sredstva in dolгови ter prihodki in odhodki zajemajo samo do velikosti sorazmernega deleža, ki pripada podvižniku. Podvižnik preneha uporabljati sorazmerno konsolidiranje, če preneha soobvladovati podjetje (Uvod v SRS 2002, 2002, str. 25).

SRS 2006 sorazmernega konsolidiranja ne opredeljujejo, pač pa določajo, da se, kadar je obvladujoče podjetje ali od njega odvisno podjetje naložbenik v skupaj obvladovanih podjetjih, v konsolidiranih računovodskih izkazih naložba v skupaj obvladovanih podjetjih obračuna na podlagi sorazmernega konsolidiranja ali kapitalske metode. Pri tem podjetje uporablja MRS od 31.30 do MRS 31.45 (Uvod v SRS 2006, 2006, str. 18). SRS 2006 torej glede sorazmernega konsolidiranja napotujejo na uporabo mednarodnih standardov računovodskega poročanja.

Tudi MRS 31 pri konsolidaciji skupaj obvladovanih podjetij dopušča uporabo sorazmernega konsolidiranja ali kapitalske metode (MRS 31.30, 2008 in MRS 31.38, 2008). Več o kapitalski metodi govorim v naslednjem razdelku.

Skupni podvig je pogodbeni sporazum, po katerem se dve ali več strank dogovori za gospodarsko delovanje, ki je predmet skupnega obvladovanja. Poznamo tri vrste skupnih podvigov, in sicer (Vincek, 2007, str. 10):

- skupaj obvladovano delovanje pomeni, da dva ali več podvižnikov združi dejavnike in znanje za skupno proizvajanje, trženje in prodajanje proizvoda ali storitve. Vsak podvižnik uporablja svoja sredstva, prevzema nase svoje stroške in je udeležen v prihodkih od prodaje v pogodbeno dogovorjeni višini;
- skupaj obvladovana sredstva – gre za skupno obvladovanje in pogosto lastništvo podvižnikov nad sredstvi, ki so jih prispevali v skupni podvig. Vsak podvižnik ima svoj del v celotni količini proizvodov iz omenjenih sredstev, vsak pa tudi prevzame nase dogovorjeni del stroškov;
- skupaj obvladovano podjetje – gre za ustanovitev podjetja, v katerem ima vsak podvižnik svoj delež. Podjetje posluje kot vsako drugo, le da pogodbeni sporazum med podvižniki določa skupno obvladovanje gospodarskega delovanja takega podjetja.

Sorazmernega konsolidiranja ali kapitalske metode ni treba uporabiti v naslednjih izjemnih okoliščinah (MRS 31.2, 2007):

- če je obvladujoče podjetje pridobilo skupaj obvladovano podjetje in ga obvladuje samo zato, ker ga namerava prodati v naslednjih 12 mesecih. V tem primeru mora obvladujoče podjetje skupaj obvladovano podjetje v skladu z določbami MRS 39 uvrstiti med sredstva za prodajo in jih vrednotiti po pošteni vrednosti. Spremembe v njegovi pošteni vrednosti vplivajo na poslovni izid obvladujočega podjetja;
- obvladujoče podjetje, ki je izvzeto iz pripravljanja konsolidiranih računovodskih izkazov, pripravi svoje ločene računovodske izkaze kot svoje primarne računovodske izkaze. V njih se investicije v skupaj obvladovano podjetje vrednotijo po naložbeni metodi, v primeru, da gre za sredstva za prodajo, pa po pošteni vrednosti.

MRS 31.33 določa, da se pri sorazmernem konsolidiranju v bilanco stanja podvižnika vključi njegov delež sredstev, ki jih obvladuje skupaj z drugimi, in njegov delež obveznosti, za katere

odgovarja skupaj z drugimi. Izkaz poslovnega izida podvižnika vključuje njegov delež prihodkov in odhodkov skupaj obvladovanega podjetja (MRS 31.33, 2007).

MRS 31 dopušča uporabo dveh različnih oblik poročanja za predstavitev sorazmernega konsolidiranja (MRS 31.34, 2008):

- podvižnik lahko v konsolidiranih računovodskih izkazih kombinira svoj delež v vsakem izmed sredstev, obveznosti, prihodkov in odhodkov skupaj obvladovanega podjetja s podobnimi postavkami v svojih posamičnih računovodskih izkazih;
- podvižnik lahko v konsolidirane računovodske izkaze vključi ločene vrstice za svoj delež v sredstvih, obveznostih, prihodkih in odhodkih skupaj obvladovanega podjetja.

Sorazmerno konsolidiranje izhaja iz interesne teorije konsolidiranja. Njegova bistvena značilnost je, da se v skupino zajamejo posamezna sredstva in obveznosti do virov sredstev ter prihodki in odhodki v deležu, ki je enak deležu obvladujočega podjetja v kapitalu povezanega podjetja (Turk et al., 2004, str. 560).

Uporabo metode sorazmernega konsolidiranja lahko utemeljujemo z razlago, da je v primeru skupnega podjetja skupina dejavno udeležena pri njegovem upravljanju in tako tudi pri njegovem dobičku ali izgubi. Sorazmerno vključevanje skupnega podjetja je primeren način za predstavitev gospodarske stvarnosti, torej povezanosti skupine s skupnim podjetjem. Popolno konsolidiranje ne bi bilo primerno, ker na podjetje, ki ga skupina vodi skupaj z drugimi podjetji, ki niso v njej, ne moremo gledati kot na gospodarsko celoto skupine (Vrankar, 2006, str. 181).

Izhodišče za sorazmerno konsolidiranje so računovodski izkazi povezanega podjetja. Računovodski izkazi, ki so podlaga za sorazmerno konsolidiranje, morajo biti sestavljeni v skladu z računovodskimi načeli skupine; to pomeni, da je, če se kažejo odmihi od teh načel, treba sestaviti ločene računovodske izkaze po računovodskih načelih skupine (Vrankar, 2006, str. 181).

V svetu uporaba te metode ni zelo pogosta in večinoma v predpisih ali standardih tudi ni podrobneje urejena (Turk et al., 2004, str. 560).

5.3 KAPITALSKA METODA

Če skupina vlaga v kapital drugih podjetij, ki ji omogočajo pomemben vpliv na njihovo poslovanje, tudi delno odgovarja za uspešnost njihovega poslovanja in za donos svoje finančne naložbe. Skupina izkazuje to odgovornost tako, da z uporabo kapitalske metode v svoje računovodske izkaze pritegne tudi delež poslovnih izidov povezanih podjetij. Vrednost naložbe

daje tako več informacij o vrednosti sorazmernega dela čistega premoženja povezanih podjetij, ki pripada skupini (Turk et al., 2004, str. 560).

Ker je vpliv skupine na povezano podjetje zgolj pomemben, ne pa tudi prevladujoč, in ta organizacija ne spada v njeno gospodarsko celoto, ne bi bilo prav, če bi v skupino zajeli celotna sredstva in obveznosti do njihovih virov povezanih podjetij (Turk et al., 2004, str. 560). Prav tako tudi ni pravilno, če za kapitalsko naložbo v podjetje, v katerem ima naložbenik pomemben vpliv, uporabimo naložbeno metodo zato, ker podjetja ne izplačajo vsega svojega dohodka v obliki dividend. Nerazdeljeni dohodki, ki jih podjetja zadržijo z namenom, da bi v prihodnosti dosegla še večje dohodke, še vedno pripadajo delničarjem. Z vidika skupine naložbena metoda torej ne odseva celotne investicije podjetja v pridruženo podjetje (Atrill, McLaney, 2002, str. 280).

Kapitalska metoda omogoča, da se povezanost s skupino kljub temu, da vpliv na podjetje ni prevladujoč, izkaže, in sicer tako, da se deleži v povezanem podjetju izkazujejo v vrednosti sorazmernega dela njenega čistega premoženja (Turk et al., 2004, str. 560).

Pri kapitalski metodi se finančna naložba najprej izkaže po svoji nabavni vrednosti. Ta se nato poveča ali zmanjša za naložbenikov delež pri dobičku ali izgubi, ustvarjenem (ustvarjeni) po datumu finančne naložbe. Morebitna izplačila dobička zmanjšujejo knjigovodsko vrednost finančne naložbe. Ta se spremeni tudi, če se spremeni naložbenikov sorazmerni delež v kapitalu povezanega podjetja (Turk et al., 2004, str. 560).

Po tem postopku se obračunavajo naložbe v posameznih računovodskih izkazih podjetij naložbenikov, v konsolidiranih računovodskih izkazih pa je treba upoštevati tudi razliko med knjigovodsko in pošteno vrednostjo sorazmernega dela opredeljivega čistega premoženja povezanega podjetja. Ta razlika pomeni skrite ali tihe rezerve ali bremena, ki se, podobno kot pri nakupni metodi, v pomožnih razvidih razporedijo k posameznim ugotovljivim sredstvom in obveznostim do njihovih virov, morebitna preostala razlika pa se izkaže kot dobro ali slabo ime. V naslednjih letih se obračunava ustrezna amortizacija (Turk et al., 2004, str. 560).

Pri kapitalski metodi ne gre za konsolidiranje v pravem pomenu besede, saj se v konsolidirane računovodske izkaze ne vključujejo posamezna sredstva in obveznosti do njihovih virov povezanih podjetij, temveč se delež obvladujočega podjetja v kapitalu povezanega podjetja vsako leto nanovo ovrednoti in izkaže v samostojni bilančni postavki. Zato se metoda pogosto označuje kot metoda vrednotenja, in ne konsolidiranja (Turk et al., 2004, str. 562).

Delež obvladujočega podjetja v kapitalu povezanega podjetja po kapitalski metodi se v konsolidiranih računovodskih izkazih obračunava od dneva, ko je podjetje postalo povezano podjetje, ali od dneva, ko se je prvič vključilo v konsolidirane računovodske izkaze. Pri tem sta na voljo dve metodi obračunavanja (Turk et al., 2004, str. 563):

- metoda knjigovodske vrednosti: delež se obračuna po knjigovodski vrednosti kapitala, razlika med to vrednostjo in vrednostjo sorazmernega dela kapitala povezanega podjetja pa se izkaže posebej v dodatku; razlika se izračuna ob prvi uporabi metode;
- metoda kapitalskega deleža: delež se obračuna po pošteni vrednosti sorazmernega dela kapitala povezanega podjetja, razlika med pošteno in knjigovodsko vrednostjo sorazmernega dela kapitala povezanega podjetja pa se izkaže v posebni postavki v konsolidirani bilanci stanja; razlika se izračuna ob prvi uporabi metode.

V konsolidiranih računovodskih izkazih dajeta obe metodi enake izide, razlika je le v izkazu, saj se pri metodi kapitalskega deleža razlika med pošteno in knjigovodsko vrednostjo sorazmernega čistega premoženja izkazuje v posebni postavki v bilanci stanja (Turk et al., 2004, str. 563).

SRS 2006 določajo, da se, kadar je obvladujoče podjetje ali od njega odvisno podjetje naložbenik v pridruženo podjetje, v skupinskih računovodskih izkazih naložba v pridruženo podjetje obračuna z uporabo kapitalske metode (Uvod v SRS 2006, 2006, str. 17).

Pridruženo podjetje je podjetje, v katerem ima naložbenik pomemben vpliv in ki ni niti odvisno podjetje niti naložbenikov skupni podvig. Če ima naložbenik neposredno ali posredno, prek odvisnih podjetij, 20 % ali več glasovalnih pravic v podjetju, v katero vlaga, velja predpostavka, da ima pomemben vpliv, razen če je mogoče nedvoumno dokazati, da takega vpliva nima. Velja tudi obratno: če ima naložbenik neposredno ali posredno, prek odvisnih podjetij, manj kot 20 % glasovalnih pravic v podjetju, v katero vlaga, velja predpostavka, da nima pomembnega vpliva, razen če je mogoče tak vpliv nedvoumno dokazati. Dokaz za naložbenikov pomembni vpliv je običajno eno ali več naslednjih dejstev (Uvod v SRS 2006, 2006, str. 17):

- zastopstvo v upravnem odboru ali ustreznem odločevalnem organu podjetja, v katero vlaga;
- sodelovanje pri odločanju;
- bistveni posli med naložbenikom in podjetjem, v katero vlaga;
- medsebojno izmenjavanje vodilnega osebja in/ali
- zagotavljanje bistvenih strokovnih informacij.

Uporabo kapitalske metode pri vrednotenju naložb v pridružena podjetja določa tudi MRS 28, ki pridruženo podjetje opredeljuje kot podjetje, v katerem ima investitor pomemben vpliv, vendar podjetja ne obvladuje, niti ga ne obvladuje skupaj z drugimi podjetji. Pomemben vpliv je zmožnost udeležbe pri finančnih in poslovnih odločitvah pridruženega podjetja. MRS 28 kapitalsko metodo opredeljuje kot metodo računovodenja, pri kateri je vrednost kapitalske

naložbe najprej pripoznana v višini stroškov naložbe, nato pa popravljena tako, da odseva investitorjev delež v neto dobičku ali izgubi pridruženega podjetja (MRS 28.2, 2008).

V skladu z MRS 28.6 ima podjetje pomemben vpliv na pridruženo podjetje, če ima v njem 20 % ali več volilnih pravic (neposredno ali posredno prek odvisnih podjetij), razen če je mogoče nedvoumno dokazati nasprotno. MRS 28.6 tudi določa, da se, če ima podjetje v pridruženem podjetju manj kot 20 % volilnih pravic, šteje, da podjetje v pridruženem podjetju nima pomembnega vpliva, razen če lahko ta vpliv jasno dokaže (MRS 28.6, 2008).

Obstoj pomembnega vpliva investitorja se v skladu z MRS 28.7 odraža na enega izmed naslednjih načinov (MRS 28.7, 2008):

- zastopstvo v upravnem odboru ali ustreznem odločevalnem organu podjetja, v katero investira;
- sodelovanje pri odločanju;
- materialne transakcije med naložbenikom in podjetjem, v katero vlaga;
- medsebojno izmenjavanje vodilnega osebja ali
- zagotavljanje bistvenih strokovnih informacij.

V skladu z MRS 28 mora podjetje v svojih konsolidiranih računovodskih izkazih uporabiti kapitalsko metodo vrednotenja naložb v pridružena podjetja, razen v naslednjih treh izjemnih okoliščinah (MRS 28.13, 2008):

- če je bila investicija v pridruženo podjetje pridobljena in jo podjetje ima samo zato, da jo bo prodalo v naslednjih 12 mesecih. V tem primeru jo je treba obravnavati kot sredstvo za prodajo v skladu z MRS 39, ki določa, da se te investicije merijo po pošteni vrednosti, spremembe poštene vrednosti pa se takoj pripoznajo v izkazu poslovnega izida podjetja;
- obvladujoče podjetje, ki je v skladu z 10. členom MRS 27 oproščeno pripravljanja konsolidiranih računovodskih izkazov, lahko pripravi ločene računovodske izkaze kot svoje primarne računovodske izkaze. V njih lahko v skladu z MRS 39 investicijo v pridruženo podjetje vrednoti po naložbeni metodi ali pošteni vrednosti;
- investitorju tudi ni treba uporabiti kapitalske metode v primeru, če so izpolnjeni vsi štirje izmed naslednjih pogojev (MRS 28.13(c), 2008):
 - investitor je tudi sam odvisno podjetje, v celoti ali pretežno v lasti obvladujočega podjetja, in so njegovi drugi lastniki, vključno s tistimi, ki sicer nimajo volilne pravice, s tem seznanjeni in temu, da investitor pri vrednotenju naložb v pridružena podjetja ne uporablja kapitalske metode, ne nasprotujejo;
 - z investitorjevimi lastniškimi in dolžniškimi finančnimi instrumenti se ne trguje na javnih trgih;

- o investitor ni sestavljal niti ni v postopku sestavljanja računovodskih izkazov s komisijo za vrednostne papirje ali drugo regulatorno organizacijo z namenom izdaje kateregakoli razreda vrednostnih papirjev na javni trg in
- o ali katerokoli vmesno obvladujoče podjetje, ki obvladuje investitorja, v skladu z MSRP pripravlja konsolidirane računovodske izkaze, ki so dostopni javnosti.

Podjetje preneha uporabljati kapitalsko metodo od dne, ko nima več pomembnega vpliva na pridruženo podjetje. Od tega dne finančno naložbo obravnava po poštenu vrednosti v skladu z MRS 39 (Vincek, 2007, str. 10).

5.4 *NALOŽBENA METODA*

Zaradi boljšega razumevanja celote predstavljam še naložbeno metodo, to je metodo vrednotenja, ki se uporablja pri vrednotenju naložb v kapital podjetij, ki niso odvisna ali pridružena podjetja, pač pa je podjetje v njih le portfeljski vlagatelj.

Vse kapitalske naložbe obvladujočega podjetja, ki niso naložbe v odvisna ali pridružena podjetja, so naložbe v druga podjetja. Dolgoročne finančne naložbe v kapital teh podjetij se vrednotijo po naložbeni metodi. To pomeni, da se finančna naložba neposredno ne spreminja v odvisnosti od poslovnih izidov podjetij, v katere je obvladujoče podjetje vložilo sredstva, razen v primeru, ko se vrednost finančne naložbe zmanjšuje in jo je treba zaradi tega prevrednotovati zaradi oslabitve. Vrednosti dolgoročnih finančnih naložb v druga podjetja tako ni mogoče povečevati na račun dobičkov v teh podjetjih, dokler se ne izplačajo, saj se – drugače kot pri kapitalski metodi – v takih primerih kot finančni prihodek v podjetju pri naložbeniku izkaže samo tisti dobiček oziroma njegov del, ki je bil nakazan na njegov transakcijski račun. Ta metoda torej ne temelji na obračunu, temveč na finančnih tokovih. Presežek izplačanih zneskov nad delom dobička, ki pripada naložbeniku, je treba obravnavati kot vračilo nabavne vrednosti in zato izkazovati kot zmanjšanje dolgoročne finančne naložbe. Ugotovljena izguba ne vpliva neposredno na izkazovanje dolgoročne finančne naložbe pri naložbeniku, kljub temu pa je treba ugotavljati, ali so dolgoročne finančne naložbe v kapital drugih podjetij oslabiljene in jih je treba prevrednotovati zaradi oslabitve, kadar je njihova knjigovodska vrednost večja od nadomestljive vrednosti (Turk et al., 2004, str. 148).

6 POSTOPEK KONSOLIDIRANJA

6.1 OBRAČUNAVANJE POSLOVNIH ZDRUŽITEV

Vse poslovne združitve se obračuna z uporabo nakupne metode. Njena uporaba ob prvi konsolidaciji vključuje naslednje korake (Slapničar, 2007):

1. razpoznavanje prevzemnika,
2. merjenje nabavne vrednosti poslovne združitve,
3. ugotovitev poštene vrednosti sredstev in obveznosti, ugotovitev dobrega imena,
4. ugotovitev in ločen prikaz dela kapitala, ki pripada manjšinskim delničarjem.

6.1.1 RAZPOZNAVANJE PREVZEMNIKA

V primeru vseh poslovnih združitve, ki jih obravnava MSRP 3, je treba razpoznati prevzemnika, torej podjetje, ki pridobi obvladovanje drugih združujočih se podjetij. Nakupna metoda predpostavlja, da je lahko vedno ena oseba, od v združitvi udeleženih strank, razpoznana kot prevzemnik.

Če je prevzemnika zelo težko oziroma skoraj nemogoče določiti, vedno obstajajo znamenja, da ta obstaja (MSRP 3.20, 2008):

- če poštena vrednost enega od podjetij, ki se združujejo, znatno presega pošteno vrednost drugega podjetja, ki se združuje, je verjetno, da je prevzemnik podjetje z višjo pošteno vrednostjo;
- če se poslovna združitev izvede na podlagi zamenjave navadnih glasovalnih kapitalskih instrumentov za denar ali druga sredstva, je prevzemnik verjetno podjetje, ki da denar ali druga sredstva;
- če ima zaradi poslovne združitve poslovodstvo enega od podjetij, ki se združujejo, glavno besedo pri izbiri poslovodske skupine drugega podjetja, ki se združuje, je prevzemnik verjetno podjetje, katerega poslovodstvo ima glavno besedo.

6.1.2 MERJENJE NABAVNE VREDNOSTI POSLOVNE ZDRUŽITVE

Ob nakupu mora prevzemnik najprej identificirati celotno premoženje kupljenega podjetja. To ne pomeni le računovodsko evidentirano premoženje, pač pa tudi morebiten obstoj potencialnih obveznosti (tožbe, dane garancije ipd.), ki niso zavedene v računovodskih izkazih. Prevzemnik mora oceniti, ali v zvezi s potencialnimi obveznostmi podjetje morda ne potrebuje dodatne

rezervacije. Po identifikaciji celotnega premoženja ga prevzemnik oceni po pošteni vrednosti na podlagi s standardi določenih usmeritev (Wild, 2004, str. 24).

Nabavna vrednost poslovne združitve predstavlja seštevek (Wild, 2004, str. 23):

- danih denarnih sredstev, oziroma če nakup ni bil izveden s plačilom z denarjem, poštenih vrednosti danih sredstev, prevzetih obveznosti in izdanih lastniških vrednostnih papirjev s strani prevzemnika v zameno za pridobitev premoženja ter
- morebitnih stroškov, ki jih je mogoče neposredno pripisati poslovni združitvi (honorarji, plačani računovodjem, revizorjem, pravnim svetovalcem, ocenjevalcem vrednosti ipd.).

Na datum prevzema prevzemnik razporedi nabavno vrednost poslovne združitve na ugotovljiva sredstva, obveznosti in pogojne obveznosti in na morebitno razliko do nabavne vrednosti. Prevzemnik ločeno pripozna ugotovljiva sredstva, obveznosti in pogojne obveznosti prevzetega podjetja po njihovi pošteni vrednosti na dan prevzema, z izjemo dolgoročnih sredstev, ki so namenjena prodaji. Slednja se pripoznajo po pošteni vrednosti, zmanjšani za stroške prodaje. Sodila za pripoznanje sredstev, obveznosti in pogojnih obveznosti so (Vincek, 2007, str. 9):

- sredstvo, ki ni neopredmeteno sredstvo, se pripozna, če je verjetno, da se bodo prevzemniku v prihodnosti zaradi njega povečale gospodarske koristi, pri čemer je mogoče zanesljivo izmeriti njegovo pošteno vrednost;
- obveznost, ki ni pogojna obveznost, se pripozna, če je verjetno, da bo za njeno poravnavo potreben odtok dejavnikov, ki omogočajo gospodarske koristi, in se lahko poštena vrednost obveznosti zanesljivo izmeri;
- neopredmeteno sredstvo ali pogojna obveznost se pripozna, če se lahko zanesljivo izmeri njena poštena vrednost.

Datum prevzema je datum, na katerega prevzemnik dejansko prevzame oblast nad prevzetim podjetjem. Kadar pride do poslovne združitve v okviru enega samega menjalnega posla, je datum zamenjav enak datumu prevzema. Če prevzem obsega več kot en menjalni posel (zaporedni nakupi), je nabavna vrednost poslovne združitve enaka celoti nabavnih vrednosti posameznih poslov, medtem ko je datum prevzema datum posla, s katerim prevzemnik pridobi oblast nad prevzetim podjetjem, to je prevladujoč položaj (Vincek, 2007, str. 9).

6.1.3 UGOTOVITEV POŠTENE VREDNOSTI SREDSTEV IN OBVEZNOSTI

Poštena vrednost je v MRS 39 opredeljena kot znesek, za katerega se lahko sredstvo zamenja ali obveznost poravna med dobro obveščenima in voljnima strankama v premišljenem poslu (Kentouris, 2004, str. 9).

Pojem dobro obveščeni stranki pomeni, da sta kupec in prodajalec razumno obveščena o naravi in značilnostih sredstva, o njegovi sedANJI in prihodnji uporabi ter o tržnih razmerah na bilančni datum. Voljni kupec je motiviran, vendar ne prisiljen kupiti sredstvo po kakršnikoli ceni. Tak kupec ne bi plačal cene, višje od tiste, ki jo zahtevajo drugi dobro obveščeni in voljni kupci in prodajalci, ki nastopajo na trgu. Podobno tudi voljni prodajalec ni prisiljen prodajati sredstva po kakršnikoli ceni, temveč je motiviran v okviru tržnih razmer sredstvo prodati po najboljši ceni, ki jo lahko doseže. Premišljen posel pa je posel med strankami, ki niso v takem razmerju, da bi lahko bila dosežena cena ali transakcija neznačilna za normalne tržne razmere. Predvideva se, da je transakcija izvedena med nepovezanimi strankami, ki na trgu nastopajo neodvisno druga od druge (MRS 40.43, 2008).

Poštena vrednost opredmetenih osnovnih sredstev iz poslovnih združitvev je njihova tržna vrednost. Tržna vrednost nepremičnin je enaka ocenjeni vrednosti, po kateri bi se lahko nepremičnina na dan ceno in po ustreznem trženju izmenjala v premissljenem poslu med voljnim prodajalcem in voljnim kupcem, pri čemer so stranke dobro obveščene in ravna jo razumno, neprisiljeno in neodvisno. Tržna vrednost naprav, opreme in inventarja temelji na ponujeni tržni ceni podobnih predmetov (Vincek, 2007, str. 28).

Podobno kot za nepremičnine, namenjene uporabi pri poslovanju, velja tudi za naložbene nepremičnine. Obstaja pa posebnost, tj. ko ni mogoče določiti trenutnih cen na aktivnem trgu. V tem primeru se vrednost naložbene nepremičnine oceni s pomočjo skupne vrednosti pričakovanih denarnih tokov iz oddajanja nepremičnine v najem. Donos, ki odseva posebna tveganja, je vključen v izračun vrednosti nepremičnine na osnovi diskontiranih neto denarnih tokov na letni ravni (Vincek, 2007, str. 29).

Pri patentih in blagovnih znamkah temelji poštena vrednost na ocenjeni diskontirani bodoči vrednosti licenčnin, katerih plačilo zaradi lastništva patenta oziroma blagovne znamke ne bo potrebno. Poštena vrednost drugih neopredmetenih sredstev se določi kot sedanja vrednost ocenjenih bodočih denarnih tokov, za katere se pričakuje, da bodo izhajali iz njihove uporabe in morebitne prodaje.

Poštena vrednost zalog v poslovnih združitvah se določi na podlagi njihove pričakovane prodajne vrednosti pri rednem poslovanju, zmanjšane za ocenjene stroške dokončanja in prodaje ter primeren pribitek glede na količino dela, vloženega v dokončanje posla in prodajo zalog.

Pri finančnih sredstvih (lastniških in dolžniških vrednostnih papirjih, danih posojilih in depozitih) se poštena vrednost določi glede na ponujeno nakupno ceno na datum poročanja. Poštena vrednost finančnih naložb v posesti do zapadlosti v plačilo se določa samo za potrebe poročanja (Vincek, 2007, str. 29).

Poštena vrednost poslovnih in drugih terjatev je izterljiva vrednost posamezne terjatve. Kot pripomoček za izračun izterljive vrednosti poslovnih terjatev podjetje razvrsti terjatve po zapadlosti oziroma po dnevih zamude in znotraj tega presoja verjetnost bodočih denarnih tokov posameznih terjatev. Poslovne terjatve do odvisnih podjetij in poslovne terjatve, ki so zavarovane v celotni višini (garancija, hipoteka ipd.), se obravnavajo kot izterljive. Za poslovne terjatve, zavarovane le do omejene višine (npr. prek Slovenske izvozne družbe, d. d.), se izterljiva vrednost s pomočjo zgoraj navedenih ocen izračunava le za ustrezno višino lastnega deleža ob škodi (Vincek, 2007, str. 29).

Pri rokovnih poslih je poštena vrednost enaka njihovi ponujeni tržni ceni na dan bilance stanja, če je ta na voljo. Če ta ni na voljo, se poštena vrednost določi kot razlika med pogodbeno vrednostjo rokavnega posla in trenutno ponujeno vrednostjo rokavnega posla ob upoštevanju preostale dospelosti posla z obrestno mero brez tveganja (npr. na podlagi obrestne mere državnih obveznic). Poštena vrednost obrestne zamenjave temelji na ponudbah borznih posrednikov. Primernost teh ponudb se določa z metodo diskontiranih bodočih čistih denarnih tokov ob upoštevanju dospelosti posameznega posla in z uporabo tržnih obrestnih mer za podobne inštrumente na datum vrednotenja (Vincek, 2007, str. 30).

Za potrebe poročanja se poštena vrednost neizpeljanih finančnih obveznosti (posojil) izračuna na podlagi sedanje vrednosti bodočih izplačil glavnice in obresti, diskontirani po tržni obrestni meri na datum poročanja. Pri finančnih najemih se tržna obrestna mera določi s primerjavo s podobnimi najemnimi pogodbami (Vincek, 2007, str. 30).

6.1.4 UGOTOVITEV DOBREGA IMENA

Če je poštena vrednost danega nadomestila večja od pridobljene poštene vrednosti identificiranega premoženja, prizna prevzemnik dobro ime (ang. goodwill) kot sredstvo v lokalni valuti pridobljenega podjetja. Dobro ime se nanaša na bodoče ekonomske koristi, ki bodo pritekale od sredstev, ki jih na dan nakupa ni mogoče identificirati in ločeno priznati (Taliento, 2006, str. 197). Dobro ime se ne prenaša v izkaz poslovnega izida z amortizacijo, temveč prevzemnik letno ali pogosteje preverja, ali so prisotni znaki njegove oslabitve. Znaki, ki kažejo morebitno oslabitev, so na primer zmanjševanje tržnega deleža, izguba strank, splošni gospodarski pogoji, slabšanje poslovnih rezultatov. Preverjanje vrednosti dobrega imena se izvede tako, da se preveri vrednost naložbe v odvisno podjetje (Hayn, Hughes, 2006, str. 227–229).

V primeru, da je poštena vrednost pridobljenega premoženja večja od poštene vrednosti danega nadomestila, govorimo o presežku nad nabavno vrednostjo poslovne združitve, ki se ga neposredno prikaže med prihodki v izkazu poslovnega izida.

6.1.5 IZRAČUN MANJŠINSKEGA DELEŽA

Manjšinski delež (ang. minority interest, non controlling interest) je del kapitala, ki pripada delničarjem v podjetju, v katerem ima obvladujoče podjetje več kot 50-odstotni delež. Če je npr. 70 % navadnih delnic podjetja v lasti obvladujočega podjetja, preostalih 30 % predstavlja manjšinski delež. Pri izdelavi konsolidiranih računovodskih izkazov je pomembno, da prikažemo znesek, ki pripada manjšinskim delničarjem (Bendrey, Hussey, West, 2004, str. 288).

Manjšinski delež se izračuna po naslednji formuli (Slapničar, 2007):

Manjšinski delež = % glasovalne pravice manjšinskih delničarjev * kapital odvisnega podjetja po poštenu vrednosti

Primer:

Podjetje A je 80% lastnik podjetja B. Poštena vrednost kapitala podjetja B znaša 15 milijonov evrov. Izračunati je treba manjšinski delež manjšinskih lastnikov podjetja B.

Manjšinski delež = $(100 \% - 80 \%) * 15 \text{ mio EUR} = 3 \text{ mio EUR}$

Delež manjšinskih lastnikov v kapitalu podjetja B (manjšinski delež) torej znaša 3 milijone evrov.

6.2 POSTOPEK POPOLNEGA KONSOLIDIRANJA

Pri izdelavi konsolidiranih računovodskih izkazov se tako pri prvi kot pri naslednjih konsolidacijah izvedejo naslednji postopki:

- konsolidiranje kapitala;
- izločanje medsebojnih terjatev in obveznosti;
- izločanje medsebojnih prihodkov in odhodkov;
- izločanje vmesnih dobičkov in izgub;
- izločanje dividend med podjetji v skupini in
- obračun odloženih davkov.

6.2.1 KONSOLIDIRANJE KAPITALA

V skladu s SRS 2006 in MSRP 3 je dovoljena le nakupna metoda konsolidiranja kapitala. Ta se uporablja, ko obvladujoče podjetje kupi delež v odvisnem podjetju in prodajalcu plača kupnino. Poleg nakupa odvisnega podjetja je možna tudi njegova ustanovitev. V takem primeru je konsolidacija kapitala dokaj preprosta (Vrankar, 2007a, str. 13). Tudi v tem primeru se pri konsolidiranju smiselno uporablja nakupna metoda.

Namen konsolidiranja kapitala je obračunati vrednost deleža obvladujočega podjetja s sorazmernim delom kapitala odvisnega podjetja, ki je last obvladujočega podjetja. Pri sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov najprej seštejemo vse računovodske izkaze vseh podjetij v skupini in dobimo zbirne računovodske izkaze. V zbirni bilanci stanja so poleg posameznih sredstev in obveznosti odvisnih podjetij tudi vrednosti deležev obvladujočega podjetja v teh odvisnih podjetjih. Ti so dejansko nasprotni vrednosti posameznih sredstev in obveznosti odvisnih podjetij, kar pomeni, da so vključeni dvakrat. Zato je treba s konsolidiranjem kapitala deleže, ki jih ima obvladujoče podjetje v odvisnih podjetjih, in sorazmerni del kapitala, ki pripada obvladujočemu podjetju, izločiti (Vincek, 2007, str. 60).

Pri konsolidiranju kapitala ločimo prvo konsolidiranje od naslednjih konsolidiranj, ki so le vsebinsko smiselne ponovitve prvega konsolidiranja. Pri postopkih konsolidiranja moramo izločiti sorazmerni del vseh postavk kapitala odvisnega podjetja, ki se vključijo v obračun prve konsolidacije, in sicer (Vincek, 2007, str. 60):

- osnovnega kapitala,
- kapitalskih rezerv,
- rezerv iz dobička (vključno z lastnimi delnicami kot odbitno postavko),
- presežka iz prevrednotenja,
- prenesenega dobička,
- čistega poslovnega izida poslovnega leta.

6.2.1.1 USTANOVITEV PODJETJA

Če obvladujoče podjetje samo ali skupaj z drugimi družbeniki ustanovi odvisno podjetje, je v trenutku ustanovitve dolgoročna finančna naložba pri obvladujočem podjetju enaka sorazmernemu kapitalu odvisnega podjetja. Po SRS 2006 mora obvladujoče podjetje naložbo v odvisno podjetje vrednotiti po naložbeni metodi. To pomeni, da jo izkazuje po nabavni vrednosti ali manjši, oslabljeni vrednosti, če se vrednost naložbe trajno zmanjša pod njeno nabavno vrednost. Pri konsolidiranju vedno izločimo samo tisti del kapitala odvisnega podjetja, ki izhaja

iz prve konsolidacije. Kapital, ki se oblikuje po vstopu odvisnega podjetja v skupino, je nastal v skupini in se ga ne izloča iz konsolidiranih izkazov (Vrankar, 2007a, str. 13).

6.2.1.2 NAKUP PODJETJA

V primeru nakupa podjetja, ki po nakupu deluje kot odvisno podjetje in sestavlja svoje računovodske izkaze, se uporablja nakupna metoda. Obvladujoče podjetje kot kupec izkazuje dolgoročno finančno naložbo v znesku nabavne vrednosti odkupljenega čistega premoženja odvisnega podjetja. Pri konsolidiranju kapitala je treba razpoznavna sredstva in obveznosti odvisnega podjetja preračunati na njihovo pošteno vrednost na dan nakupa, za presežek nabavne vrednosti nad njo prikazati dobro ime v okviru neopredmetenih dolgoročnih sredstev, za njen primanjkljaj pa pripoznati prihodke v obračunskem obdobju, v katerem pride do nakupa (Vrankar, 2007a, str. 14).

Obvladujoče podjetje ob nakupu sredstev in obveznosti odvisnega podjetja zanje plača pošteno ceno, ki je lahko plod ocenitev in pogajanj s prodajalcem ter ni enaka knjigovodskim vrednostim sredstev in obveznosti. Razliko med nabavno vrednostjo, ki jo je obvladujoče podjetje plačalo za delež v kapitalu odvisnega podjetja, in knjigovodsko vrednostjo sorazmernega dela čistega premoženja imenujemo preračunana razlika iz konsolidiranja. Ta razlika lahko izvira iz razlik med pošteno in knjigovodsko vrednostjo posameznih razpoznavnih sredstev, obveznosti in pogojnih obveznosti.⁴ Če so poštene vrednosti sredstev večje od njihovih knjigovodskih vrednosti in poštene vrednosti obveznosti manjše od njihovih knjigovodskih vrednosti, govorimo o preračunanih pozitivnih razlikah (skritih rezervah), v nasprotnem primeru pa o preračunanih negativnih razlikah (skritih bremenih). Dodaten vzrok za razliko so nerazpoznavna sredstva in obveznosti, ki jih označujemo kot dobro ime ali slabo ime oziroma presežek nad nabavno vrednostjo (Vrankar, 2007a, str. 15).

Preračunane pozitivne in negativne razlike je treba razporediti k posameznim razpoznavnim sredstvom, obveznostim in pogojnim obveznostim. Usoda preračunanih pozitivnih in negativnih razlik je v naslednjih letih enaka usodi sredstev in obveznosti, na katere se nanašajo; to pomeni, da razporeditev nabavne vrednosti k posameznim sredstvom in obveznostim oziroma ugotovitev njihove poštene vrednosti občutno vpliva na poslovni izid skupine v naslednjih letih. Tako na primer preračunane pozitivne razlike pri neobrabljivih sredstvih vplivajo na poslovni izid skupine šele, ko ta sredstva zapustijo skupino, preračunane pozitivne razlike pri obrabljivih sredstvih pa povečujejo stroške amortizacije v naslednjih letih (Vrankar, 2007a, str. 15).

⁴ Razpoznavni so tista sredstva in obveznosti, ki jih lahko izkažemo v bilanci stanja.

MSRP 3 določa, da se pri konsolidaciji upoštevajo vse preračunane pozitivne in negativne razlike, ne glede na delež, ki ga ima obvladujoče podjetje v kapitalu odvisnega podjetja (MSRP 3, 2008). SRS 2006 v 13. točki uvoda še vedno vsebujejo določbo, da se preračunane pozitivne in negativne razlike upoštevajo samo do velikosti deleža obvladujočega podjetja v kapitalu odvisnega podjetja, velikost sorazmernega deleža preračunanih pozitivnih in negativnih razlik, ki jih je mogoče obračunati, pa je dodatno omejena z velikostjo razlike med knjigovodsko vrednostjo kapitala odvisnega podjetja in nabavno vrednostjo deleža obvladujočega podjetja v njem (Uvod v SRS 2006, 2006, str. 17). Glede na to, da ZGD-1 določa, da SRS ne smejo biti v nasprotju z MSRP in da tudi 10. točka uvoda k SRS »Poslovne združitve« pravilno opisuje način upoštevanja preračunanih pozitivnih in negativnih razlik, je mogoče sklepati, da je v predhodno navedenem besedilu 13. točke Uvoda v SRS 2006 prišlo do napake in ni bilo izbrisano besedilo starih SRS, tj. SRS 2002 (Vrankar, 2007a, str. 15).

Kupljeno podjetje vodi svoje knjigovodske evidence tudi po vstopu v skupino po nespremenjenih knjižnih vrednostih. Obračun preračunanih pozitivnih in negativnih razlik je del posebnih konsolidacijskih knjiženj. Glede na to, kako obračunavamo preračunano razliko iz konsolidiranja oziroma preračunane pozitivne in negativne razlike pri razpoznavnih sredstvih in dolgovih (skrite rezerve in bremena), poznamo dve možni različici nakupne metode: metodo knjigovodske vrednosti in metodo poštene vrednosti. SRS 2006 kot edino možno predpisujejo metodo poštene vrednosti. SRS 2002 so dovoljevali le metodo knjigovodske vrednosti (Vrankar, 2007a, str. 15).

6.2.1.2.1 PRVA KONSOLIDACIJA KAPITALA

Prvo konsolidacijo kapitala naredimo v trenutku, ko obvladujoče podjetje kupi odvisno podjetje. V praksi se nakupi večinoma opravijo na neki datum, na katerega se tudi sicer sestavljajo računovodski izkazi, saj so ti in razne ocenitve osnova za pogajanja o nakupni ceni (Vrankar, 2007a, str. 15).

Pri prvi konsolidaciji po metodi poštene vrednosti se v zbirne računovodske izkaze vključijo računovodski izkazi odvisnega podjetja (prilagojeni enotnim računovodskim načelom obvladujočega podjetja) po poštenih vrednostih sredstev in obveznosti. Pri sestavitvi prilagojenih računovodskih izkazov po poštenih vrednostih moramo obračunati tudi odložene terjatve ali obveznosti za davek, ki se nanaša na preračunane pozitivne in negativne razlike pri sredstvih in obveznostih. Nato sledijo tile koraki (Vrankar, 2007a, str. 16):

- ugotovimo razliko med vrednostjo naložbe obvladujočega podjetja in sorazmernim kapitalom odvisnega podjetja (preračunano razliko iz konsolidiranja) in opredelimo, na kaj se nanaša in
- izračunamo deleže manjšinskih lastnikov v kapitalu.

Ugotovimo, ali se preračunana razlika iz konsolidiranja nanaša na dobro ime ali na presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve (slabo ime). Razliko iz konsolidiranja ugotovimo samo pri prvi konsolidaciji kapitala, torej pri prvi vključitvi odvisnega podjetja v konsolidiranje. Ker je določanje poštene vrednosti razpoznavnih sredstev in obveznosti vedno delno subjektivno in ker kupljeno podjetje ponavadi razpolaga tako s sredstvi, ki jih ni mogoče preprosto ugotoviti in izmeriti, kakor tudi z neugotovljivimi obveznostmi, je nabavna vrednost večinoma drugačna tako od poštene vrednosti razpoznavnih sredstev in obveznosti kakor tudi od knjižne vrednosti. Pozitivna razlika med nabavno vrednostjo in obračunano pošteno vrednostjo razpoznavnih sredstev je dobro ime, negativna razlika pa slabo ime. Dobro ime je neopredmeteno osnovno sredstvo, ki ga moramo vsako leto podvreči preizkusu slabitve, slabo ime pa je treba takoj pripoznati kot prihodek v izkazu poslovnega izida (Vrankar, 2007a, str. 16).

6.2.1.2.2 NASLEDNJE KONSOLIDACIJE KAPITALA

Pri naslednjih konsolidacijah kapitala (tj. konsolidacijah, ki sledijo prvi konsolidaciji) so potrebni naslednji koraki (Vrankar, 2007a, str. 16):

- pregled stanja naložb v odvisna podjetja;
- obračun prilagoditev na pošteno vrednost posameznih računovodskih izkazov odvisnih podjetij;
- preizkus slabitve dobrega imena in
- obračun deležev manjšinskih lastnikov.

Med letom se lahko spremeni delež kapitala obvladujočega podjetja v odvisnem podjetju. Če se deleži dokupijo, jih je treba konsolidirati prvič, če pa se prodajo, pa zadnjič in dokončno.

Deleži manjšinskih lastnikov v kapitalu odvisnega podjetja se obračunavajo vsako leto nanovo na podlagi sorazmernega dela kapitala odvisnega podjetja, izkazanega v računovodskih izkazih, ki vstopajo v konsolidacijo (Vrankar, 2007a, str. 16).

6.2.1.2.3 KONČNA KONSOLIDACIJA KAPITALA

Izločitev odvisnega podjetja iz skupine zahteva praviloma končno konsolidacijo kapitala. Izjema so primeri, ko obvladujoče podjetje preide na drugo metodo vrednotenja naložbe v konsolidiranih računovodskih izkazih (npr. kapitalsko metodo ali sorazmerno konsolidiranje).

Z vidika skupine kot enotnega podjetja je izločitev odvisnega podjetja izločitev dela podjetja ter jo je treba knjigovodsko obravnavati kot izločitev posameznih sredstev in obveznosti odvisnega podjetja, in sicer po vrednostih, kot so veljale za skupino, torej vključno z obračunanimi skritimi

rezervami ali bremenom in dobrim imenom, ne zgolj po njihovi knjigovodski vrednosti (Vrankar, 2007a, str. 26).

Poslovni izid odvisnega podjetja, ki ga skupina odtuji, se vključi v konsolidirani izkaz poslovnega izida do datuma odtujitve. Razlika med prodajno vrednostjo odvisnega podjetja ter vrednostjo sredstev in obveznosti odtujenega podjetja se pripozna v konsolidiranem izkazu poslovnega izida kot dobiček ali izgubo iz odtujitve (Vrankar, 2007a, str. 26).

Končna konsolidacija se naredi v dveh korakih. Najprej se sestavijo prilagojeni računovodski izkazi odvisnega podjetja po pošteni vrednosti, v katerih se obračuna gibanje skritih rezerv oziroma bremen za obravnavano poslovno leto do dneva odtujitve. Nato se knjiži odtujitev posameznih sredstev in obveznosti odvisnega podjetja ter dobrega imena. Če se ne proda ves delež odvisnega podjetja in odvisno podjetje ostane v skupini, vendar z manjšim deležem, se kot odtujitev obračuna samo sorazmerni del dobrega imena (Vrankar, 2007a, str. 26).

Dobiček ali izguba iz odtujitve deleža v odvisnem podjetju se izračuna takole (Vrankar, 2007a, str. 26):

izkupiček od prodaje

- sorazmerna poštena vrednost sredstev v konsolidirani bilanci stanja v času odtujitve
- + sorazmerna poštena vrednost obveznosti v konsolidirani bilanci stanja v času odtujitve
- dobro ime

= dobiček/izguba od prodaje z vidika skupine

6.2.2 IZLOČANJE MEDSEBOJNIH TERJATEV IN OBVEZNOSTI

Temeljna predpostavka konsolidiranja je predpostavka enotnega podjetja. Iz nje izhaja, da v konsolidiranih računovodskih izkazih ne morejo biti izkazane terjatve in obveznosti med podjetji v skupini. Te terjatve in obveznosti so po svoji naravi notranja obračunska razmerja, v konsolidiranih računovodskih izkazih pa so lahko izkazane le terjatve in obveznosti do drugih oseb, ki so od skupine neodvisne (Prislan, 2007, str. 5).

Prvi odstavek 26. člena 7. direktive Sveta evropskih skupnosti določa, da je treba terjatve in obveznosti med podjetji v skupini izločiti iz konsolidiranih računovodskih izkazov (7th Council Directive, 1983). Enako določajo tudi SRS 2006.

Ko govorimo o izločanju terjatev in obveznosti, te niso mišljene v ožjem pomenu besede, ampak gre za širše razumevanje. Tako pojem terjatev in obveznosti zajema poleg terjatev do kupcev in

obveznosti do dobaviteljev (tj. terjatev in obveznosti v ožjem pomenu) tudi (Prislan, 2007, str. 5):

- terjatve za še ne vplačani kapital,
- dane predujme,
- dana posojila,
- druge vrednostne papirje,
- aktivne časovne razmejitve,
- rezervacije,
- obveznice,
- prejete predujme,
- prejeta posojila,
- pasivne časovne razmejitve,
- druge terjatve in obveznosti do podjetij v skupini ter
- možne terjatve in obveznosti iz razmerij do podjetij v skupini.

V idealnih razmerah bi bile medsebojne terjatve in obveznosti izkazane v enaki velikosti. Da bi jih izločili, bi bila dovolj preprosta knjižba, s katero bi jih pobotali (Prislan, 2007, str. 5).

Primer (Vincek, 2007, str. 64):

Podjetji A in B sta odvisni podjetji, ki pripadata isti skupini. Podjetje A ima za 38.250 evrov terjatev do podjetja B, podjetje B pa v enaki višini izkazuje obveznosti do podjetja A. Ker sta zneska enaka, se v postopku konsolidacije izločita tako, da se pri podjetju B za zgornji znesek zmanjša postavka obveznosti, pri podjetju A pa postavka terjatev (Glej tabelo 1).

Tabela 1: Izločitev medsebojnih terjatev in obveznosti z enostavno knjižbo (v evrih)

POSTAVKA	A	B	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja
Terjatve do kupcev	38.250			38.250	0,00
Obveznosti do dobaviteljev		38.250	38.250		0,00

Vir: Vincek, 2007, str. 64.

V praksi pa se pojavljajo razlike v medsebojnih terjativah in obveznostih. Vzroki za to so različni; razlike, ki pri tem nastanejo, delimo na neprave in prave, poleg tega pa še na take, ki vplivajo na poslovni izid, in take, ki ne vplivajo na poslovni izid (Prislan, 2007, str. 8).

Neprave razlike so posledica napak in neusklajenosti med podjetji. Najpogostejši vzroki so (Prislan, 2007, str. 9):

- napačna knjiženja poslovnih dogodkov,
- časovno neusklajeni obračuni poslovnih dogodkov,
- časovno drugačen prikaz knjiženja pri enem od podjetij in
- manjkajoča dokumentacija na dan sestavitve računovodskih izkazov.

Da bi preprečili nastanek nepravilnih razlik, je pri izločanju terjatev in obveznosti, prihodkov in odhodkov zelo pomembna usklajenost izkazovanja transakcij med povezanimi podjetji. Zato se kvartalno pred vsako konsolidacijo usklajujejo stanja in prometi na kontih terjatev in obveznosti do povezanih podjetij ter prihodkov in odhodkov, nastalih pri poslovanju z njimi. S tem se poskuša čim bolj približati enotnemu zajemanju poslovnih dogodkov in približati konsolidirane računovodske izkaze izkazu skupine kot enega podjetja z izločanjem poslova znotraj skupine (Vincek, 2007, str. 70).

Prave razlike so najpogostejše posledica uporabe različnih načinov vrednotenja sredstev in obveznosti, ki jih morajo podjetja v skupini pri sestavljanju svojih računovodskih izkazov spoštovati (Vincek, 2007, str. 64). Vzroki za nastanek pravih razlik so tudi (Prislan, 2007, str. 9):

- spoštovanje imparitetnega načela,
- uporaba različnih nakupnih in prodajnih deviznih tečajev ter
- uporaba različnih deviznih tečajev v času knjiženja in na dan računovodskih izkazov.

Pri izločanju terjatev in obveznosti je najpomembnejše, če zagotovimo njihovo čim večjo usklajenost. Za tiste, ki se v zbirni bilanci stanja pojavijo, moramo najprej ugotoviti vzrok, da jih lahko pravilno obračunamo (Vincek, 2007, str. 64).

Primer (Vincek, 2007, str. 65):

Podjetji C in D sta odvisni podjetji, ki pripadata isti skupini. Podjetje C posluje na Hrvaškem in ima prikazane terjatve do podjetja D v višini 13.935,61 hrvaških kun (HRK), ki so na dan izdaje računa po tečaju, ki je veljal na Hrvaškem, znašale 1913,80 evra, na dan konsolidacije pa znašajo 1914,94 evra. Podjetje D posluje v Sloveniji in ima izkazane obveznosti do podjetja C v višini 1913,80 evra. Če bi izvajali konsolidacijo na dan izdaje računa, bi obe povezani podjetji prikazali terjatve in obveznosti v enaki višini in do razlik ne bi prišlo, tako da bi jih lahko enostavno izločili. Ker pa je od dneva izdaje računa potekel določen čas, v katerem se je tečaj HRK/EUR spremenil, je na dan konsolidacije prišlo do razlike med zneskoma terjatev in obveznosti v višini 1,14 evra, ki vpliva na poslovni izid. V takem primeru se pri izločitvah terjatev in obveznosti obračunajo negativne tečajne razlike in pripoznajo kot finančni odhodek v konsolidiranem izkazu poslovnega izida (glej tabelo 2 na naslednji strani).

Tabela 2: Izločitev medsebojnih terjatev in obveznosti v primeru pravih razlik (v evrih)

POSTAVKA	C	D	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja
Terjatve do kupcev	1914,94			1914,94	0,00
Obveznosti do dobaviteljev		1913,80	1913,80		0,00
Finančni odhodki (negativne tečajne razlike)			1,14		- 1,14 ⁵

Vir: Vincek, 2007, str. 65.

Odpravljanje razlik, ki vplivajo na poslovni izid, nima posledic samo v obračunskem obdobju, ampak tudi v naslednjem letu oziroma letih. V večini primerov se zgodi, da eno podjetje knjiži poslovni dogodek v tekočem letu, drugo podjetje pa bo pripoznalo strošek v naslednjem poslovnem letu. Če za potrebe konsolidiranja prilagodimo računovodske izkaze drugega podjetja za tekoče leto in s tem izločimo medsebojni promet med podjetji v skupini, moramo to storiti tudi v naslednjem letu v nasprotni smeri, ker bi bil sicer poslovni dogodek zajet dvakrat.

Pri razlikah, ki ne vplivajo na poslovni izid, v konsolidirani bilanci stanja ustrezno povečamo ali zmanjšamo sredstva oziroma obveznosti, da dobimo usklajene terjatve in obveznosti, te pa pobotamo (Vincek, 2007, str. 64).

6.2.2.1 KONSOLIDIRANJE TERJATEV

Terjatve v konsolidirani bilanci stanja zajemajo terjatve obvladujočega podjetja in odvisnih podjetij ter sorazmerni del terjatev skupaj obvladovanih podjetij, ne pa tudi terjatev do pridruženih podjetij. Konsolidirane terjatve se ne vodijo na posebnih kontih, temveč se povzemajo iz izvirnih bilanc stanja upoštevanih podjetij na podlagi dodatnih podatkov in prilagoditev, ki se nanašajo na prevedbo v poročevalno valuto obvladujočega podjetja, na izločitev medsebojnih poslovnih razmerij v skupini in na prevrednotenje v zvezi s konsolidacijo. Zaradi takšnih prilagoditev se neodpisana vrednost konsolidiranih terjatev razlikuje od seštevka knjigovodskih vrednosti terjatev v izvirnih bilancah stanja upoštevanih podjetij (SRS 5.34, 2006).

Terjatve skupine kot celote ne zajemajo terjatev podjetij v skupini do drugih podjetij v skupini, saj gre v takem primeru za notranja obračunska razmerja; upoštevajo se le terjatve podjetij v skupini do drugih, ki niso člani skupine. Iz konsolidiranih terjatev posameznega podjetja v

⁵ Kot posledica za 1,14 evra višjih odhodkov za negativne tečajne razlike v konsolidiranem izkazu poslovnega izida se v konsolidirani bilanci stanja za 1,14 evrov zmanjša postavka nerazdeljenega dobička tekočega leta.

skupini morajo biti izločene njegove terjatve do drugih podjetij v skupini, pri katerih se hkrati in iz istega naslova pojavijo dolgovi do njega. To se nanaša tudi na dane in prejete predujme, ne samo na terjatve do kupcev in dolgove do dobaviteljev.

Če se pri prvi konsolidaciji odvisnega podjetja pri terjativah pojavijo preračunane pozitivne razlike ali preračunane negativne razlike, je treba vrednost konsolidiranih terjatev povečati ali zmanjšati in razliko upoštevati pri ugotavljanju konsolidacijskega dobrega imena. Ko so takšne terjatve udenarjene, je treba za razliko popraviti konsolidirane poslovne prihodke ali odhodke (SRS 5.37, 2006).

Pri pretvorbi vsote terjatev iz izvirnih bilanc stanja upoštevanih podjetij v konsolidirane terjatve se ob utemeljenih razlogih pojavijo še izključitve in vključitve iz drugih razlogov. Obvladujoče podjetje mora imeti za potrebe revizije podrobna pojasnila za vse postopke, ki jih je uporabilo pri konsolidiranju terjatev (SRS 5.38, 2006).

6.2.2.2 KONSOLIDIRANJE DOLGOROČNIH DOLGOV

Dolgoročni dolgovi v konsolidirani bilanci stanja zajemajo dolgoročne dolgove obvladujočega podjetja in odvisnih podjetij, pa tudi sorazmerni del dolgoročnih dolgov skupaj obvladovanih podjetij, ki se pojavljajo do drugih zunaj skupine. Konsolidirani dolgoročni dolgovi se ne vodijo na posebnih kontih, temveč se povzemajo iz izvirnih bilanc stanja upoštevanih podjetij na podlagi dodatnih podatkov in prilagoditev, ki se nanašajo na prevedbo v poročevalno valuto obvladujočega podjetja, na izločitev medsebojnih poslovnih in finančnih razmerij v skupini ter na prevrednotenje v zvezi s konsolidacijo. Zaradi takšnih prilagoditev se neodpisana vrednost konsolidiranih dolgoročnih dolgov razlikuje od seštevka knjigovodskih vrednosti dolgoročnih dolgov v izvirnih bilancah stanja upoštevanih podjetij (SRS 9.25, 2006).

Dolgoročni dolgovi so sestavljeni iz (Prislan, 2007, str. 7):

- dolgoročnih finančnih dolgov (dobljenih dolgoročnih posojil ter izdanih dolgoročnih obveznic in drugih dolgoročnih dolžniških vrednostnih papirjev) in
- dolgoročnih poslovnih dolgov (dolgov zaradi nakupa na up (kredit), ki jih je treba poravnati v roku, daljšem od leta dni).

Prave konsolidacijske razlike pri dobljenih dolgoročnih posojilih so posledica različnih načinov vrednotenja. Odprava takih razlik lahko vpliva prek konsolidiranih finančnih prihodkov oziroma odhodkov na konsolidirani čisti dobiček in nato na konsolidirani zadržani čisti dobiček (SRS 9.28, 2006).

Če se pri prvi konsolidaciji dolgoročnih dolgov kot celote pojavijo preračunane pozitivne razlike oziroma preračunane negativne razlike, jih je treba upoštevati pri oblikovanju konsolidacijskega dobrega oziroma slabega imena in jih v naslednjih letih tako tudi razknjiževati (SRS 9.31, 2006).

6.2.2.3 KONSOLIDIRANJE KRATKOROČNIH DOLGOV

Kratkoročni dolgovi v konsolidirani bilanci stanja zajemajo kratkoročne dolgove obvladujočega podjetja in odvisnih podjetij, pa tudi sorazmerni del kratkoročnih dolgov skupaj obvladovanih podjetij, ki se pojavljajo do drugih zunaj skupine. Kratkoročni dolgovi so sestavljeni iz (Prislan, 2007, str. 8):

- kratkoročnih finančnih dolgov in
- kratkoročnih poslovnih dolgov.

Pri prvi konsolidaciji je treba pri kratkoročnih dolgovih do okolja skupine ugotoviti preračunane pozitivne in negativne razlike ter jih upoštevati ne samo pri njihovem vnosu med konsolidirane kratkoročne dolgove, temveč tudi pri oblikovanju konsolidacijskega dobrega oziroma slabega imena. Takšne razlike se pri konsolidiranih kratkoročnih dolgovih odpravljajo hkrati z njihovim odplačevanjem (SRS 11.26, 2006).

6.2.3 IZLOČANJE MEDSEBOJNIH PRIHODKOV IN ODHODKOV

Predpostavka obravnavanja skupine kot enega podjetja zahteva, da se vsi prihodki in odhodki med podjetji v skupini obravnavajo kot prihodki in odhodki med posameznimi oddelki enega podjetja: to pomeni, da jih je treba med seboj obračunati in izločiti iz konsolidiranih računovodskih izkazov (Prislan, 2007a, str. 5).

Prihodki oziroma odhodki v konsolidiranem izkazu poslovnega izida zajemajo prihodke oziroma odhodke obvladujočega podjetja in odvisnih podjetij ter sorazmerni del prihodkov oziroma odhodkov skupaj obvladovanih podjetij, ne pa tudi prihodkov oziroma odhodkov drugih podjetij v skupini. Konsolidirani prihodki oziroma odhodki se ne vodijo na posebnih kontih, temveč se povzemajo iz izvirnih izkazov poslovnega izida upoštevanih podjetij na podlagi dodatnih podatkov in prilagoditev, ki se nanašajo na prevedbo v poročevalno valuto obvladujočega podjetja, na izločitve zaradi notranjih obračunov v skupini in na druga prevrednotenja zaradi konsolidiranja (Prislan, 2007a, str. 5).

Če so v izvirnih izkazih poslovnega izida upoštevanih podjetij prihodki oziroma odhodki izraženi v valuti, ki se razlikuje od poročevalne valute obvladujočega podjetja, jih je treba prevesti v poročevalno valuto obvladujočega podjetja po povprečnem srednjem tečaju Banke

Slovenije v poslovnem letu, če niso na razpolago natančnejši datumi. Razlika, ki je posledica prevedbe po takšnem tečaju, in ne po tečaju na koncu poslovnega leta, se prenese v konsolidacijski popravek kapitala (Prislan, 2007a, str. 5).

Da lahko zagotovimo pravilno izločanje, morajo vsa podjetja v skupini voditi ustrezne evidence ter zagotoviti ločeno knjigovodsko evidentiranje vseh prihodkov in odhodkov z družbami v skupini. Da ne prihaja do velikih razlik, je tudi za prihodke in odhodke med družbami v skupini smiselno izvesti uskladitev na enak način kot za terjatve in obveznosti (Vrankar, 2006, str. 190).

V večini primerov je izločanje medsebojnih prihodkov in odhodkov med podjetji v skupini enostavno. Tako lahko npr. enostavno izločimo prihodke in odhodke od obresti na posojilo obvladujočega podjetja odvisnemu podjetju ter prihodke in odhodke od prodaje blaga in storitev, ki so pri kupcu takoj ob nakupu tudi odhodek (Eddey, 1991, str. 10).

Zahtevnejše pa je izločanje medsebojnih prihodkov in odhodkov iz naslova medsebojnih prodaj zalog in osnovnih sredstev, pri prodaji katerih je prodajalec ustvaril dobiček ali izgubo, zaloge in osnovna sredstva pa ostanejo v kupčevem podjetju do datuma, za katerega se izdelajo konsolidirani računovodski izkazi (Eddey, 1991, str. 10).

Odhodke za material in storitve, katerih dobavitelji so podjetja v skupini, je treba izločiti iz konsolidiranih odhodkov za material in storitve ter hkrati zmanjšati konsolidirane poslovne odhodke glede na seštevke iz izvirnih izkazov poslovnega izida upoštevanih podjetij. Če so takšni odhodki za material in storitve skriti v nabavni vrednosti ali proizvodnih stroških prodanih količin, v stroških prodaje in stroških splošnih služb, je treba pri konsolidiranju te postavke ustrezno zmanjšati (Prislan, 2007a, str. 5).

Prihodke od prodaje proizvodov, trgovskega blaga ali storitev, katerih kupci so podjetja v skupini, je treba izločiti iz konsolidiranih poslovnih prihodkov ter hkrati zmanjšati konsolidirane stroške materiala in storitev, pa tudi konsolidirane poslovne odhodke glede na seštevke iz izvirnih izkazov poslovnega izida upoštevanih podjetij. Če so takšni odhodki skriti v nabavni vrednosti ali proizvodnih stroških prodanih količin, v stroških prodaje in stroških splošnih služb, je treba pri konsolidiranju te postavke ustrezno zmanjšati (Prislan, 2007a, str. 5).

Če se odhodki za material pojavljajo v zvezi s porabo zalog, katerih vrednost se je pri prvi konsolidaciji odvisnega podjetja povečala za preračunane pozitivne razlike, je treba v konsolidirane odhodke za material všteti tudi to razliko (Prislan, 2007a, str. 5).

Odhodke za amortizacijo je treba pri konsolidiranju vsako leto povečati za amortizacijo čistega dobička, vštetega v nabavno vrednost amortizirljivega sredstva, in za toliko odpraviti začetno zmanjšanje njegove neodpisane vrednosti ob konsolidaciji, če so odhodki za amortizacijo všteti

med proizvodjalne stroške prodanih količin, med stroške prodaje in stroške splošnih služb, je treba pri konsolidiranju te postavke ustrezno povečati (Prislan, 2007a, str. 5).

Če se pri prvi konsolidaciji pri amortizirljivih sredstvih pojavijo preračunane pozitivne razlike in se knjigovodska vrednost konsolidiranih amortizirljivih sredstev ustrezno poveča, je treba v naslednjih poslovnih letih odhodke za amortizacijo pri konsolidiranju povečati še za amortizacijo razlike, ki v izvirnih izkazih poslovnega izida udeleženih podjetij ni upoštevana. Če so odhodki za amortizacijo všteti med proizvodjalne stroške prodanih količin, stroške prodaje in stroške splošnih služb, je treba pri konsolidiranju te postavke ustrezno povečati (Prislan, 2007a, str. 5).

Med konsolidirane poslovne prihodke je treba poleg zneskov iz izvirnih izkazov poslovnega izida upoštevanih podjetij zajeti tudi konsolidacijske razlike, ki se pojavljajo pri terjatvah, dolgovih, dolgoročnih rezervacijah in kratkoročnih časovnih razmejitvah (Prislan, 2007a, str. 6).

Prihodke oziroma odhodke za obresti, ki se nanašajo na posojila ali blagovne kredite, dobljene oziroma dane med podjetji v skupini, je treba izločiti iz konsolidiranih finančnih prihodkov oziroma odhodkov in hkrati zmanjšati konsolidirane finančne prihodke oziroma odhodke glede na seštevke iz izvirnih izkazov poslovnega izida upoštevanih podjetij (Prislan, 2007a, str. 6).

Med konsolidirane finančne prihodke oziroma odhodke je treba poleg zneskov iz izvirnih izkazov poslovnega izida upoštevanih podjetij zajeti tudi konsolidacijske razlike, ki se pojavljajo pri dolgoročnih finančnih naložbah, kratkoročnih finančnih naložbah, terjatvah, dolgoročnih dolgovih in kratkoročnih dolgovih.

Pri pretvorbi vsote prihodkov oziroma odhodkov iz izvirnih izkazov poslovnega izida upoštevanih podjetij v konsolidirane prihodke oziroma odhodke se ob utemeljenih razlogih lahko pojavljajo še izključitve in vključitve iz drugih razlogov. Obvladujoče podjetje mora imeti za potrebe revizije podrobna pojasnila za vse postopke, ki jih je uporabilo pri konsolidiranju odhodkov oziroma prihodkov (Prislan, 2007a, str. 6).

Primer (Vincek, 2007, str. 68):

Obvladujoče podjetje A je odvisnemu podjetju B v obdobju 9 mesecev izstavilo več računov v skupnem znesku 4.737,86 evrov. Podjetje B je te vhodne račune pripoznalo kot strošek intelektualnih storitev v višini 309,86 evrov in strošek računalniških storitev v višini 4.428,00 evrov. Predpostavimo, da so ti stroški pri podjetju B takoj tudi odhodki. Tako stroški kot prihodki so pri obeh podjetjih evidentirani in usklajeni v pravih zneskih in časovnih obdobjih. V tem primeru se tudi izločijo v celotni višini (glej tabelo 3 na naslednji strani).

Tabela 3: Izločitev prihodkov in stroškov v enaki višini (v evrih):

POSTAVKA	A	B	Debet	Kredit	Konsolidirani izkaz poslovnega izida
Prihodki od prodaje storitev	4.737,86		4.737,86		0,00
Stroški intelektualnih storitev		309,86		309,86	0,00
Stroški računalniških storitev		4428,00		4428,00	0,00

Vir: Vincek, 2007, str. 68.

Primer (Vincek, 2007, str. 68):

Obvladujoče podjetje C ima izkazane prihodke od prodaje storitev svojemu odvisnemu podjetju D v višini 190.429,85 evra. Podjetje D pa ima pripoznane stroške računalniških storitev s strani podjetja C v višini 215.826,43 evra, kar je za 13 % oz. 25.396,58 evra več. Do razlike je prišlo, ker si podjetje D ne priznava odbitka davka na dodano vrednost (DDV) v 100% deležu, pač pa ima 29% odbitni delež. To pomeni, da so stroški za ta odstotek davka na dodano vrednost višji v primerjavi z izkazanimi prihodki podjetja C, ki DDV v celoti zavede kot obveznost do države. Podjetje C prihodke izloči v celoti, podjetje D pa stroške računalniških storitev v višini neodbitega deleža DDV preknjiži na druge poslovne odhodke. Del DDV, ki si ga podjetje D ne more in ne sme odbiti, ostane zaveden kot drugi poslovni odhodki in zmanjšuje poslovni izid skupine (glej tabelo 4).

Tabela 4: Primer delno neizločenih stroškov (v evrih)

POSTAVKA	C	D	Debet	Kredit	Konsolidirani izkaz poslovnega izida
Prihodki od prodaje storitev	190.429,85		190.429,85		0,00
Stroški računalniških storitev		190.429,85		190.429,85	0,00
Drugi poslovni odhodki		25.396,58			-25.396,58

Vir: Vincek, 2007, str. 68.

6.2.4 IZLOČANJE DIVIDEND

Obvladujoče podjetje navadno pripozna terjatev za dividendo takoj, ko njegovo odvisno podjetje sporoči, da bo dividendo izplačalo. Obveznost izplačati dividende nastane šele potem, ko je sporočilo o tem, da bodo dividende izplačane, sprejeto na letnem sestanku skupščine delničarjev. Glede na to, da obvladujoče podjetje obvladuje odvisno podjetje, je sprejetje zgolj formalnost. Pri izdelavi konsolidiranih računovodskih izkazov je treba terjatve in obveznosti za dividende od podjetij v skupini izločiti, prav tako pa je treba izločiti dividende, prejete in plačane med podjetji v skupini (Eddey, 1991, str. 14).

6.2.5 IZLOČANJE VMESNIH DOBIČKOV IN IZGUB

Izhodišče za izločanje vmesnih dobičkov in izgub je načelo realizacije, povezano s teorijo enotnega podjetja. Realizacija dobičkov in izgub je možna šele v trenutku, ko so posamezna sredstva prodana tretjim osebam. Dokler niso prodana zunaj skupine, jih je treba obračunavati po njihovi nabavni vrednosti ali proizvodjalnih stroških, če načelo previdnosti ne zahteva manjšega vrednotenja. Dokler sredstva ne zapustijo skupine, so dobički in izgube zaradi njihovega gibanja v skupini brezpredmetni in jih je treba izločiti. V skladu s tem je treba popraviti vrednost sredstev, zajetih v zbirni bilanci stanja, za tisti del dobička ali izgube, ki je vštet v njihovo vrednost zaradi prometa znotraj skupine (Vrankar, 2007, str. 3).

Da lahko izločimo vmesne poslovne izide, moramo ugotoviti sredstva, pridobljena od drugih odvisnih podjetij, in njihove vrednosti v posameznih bilanci. Te vrednosti moramo primerjati z vrednostmi, ki so za ta sredstva možna z vidika skupine, ter izločiti razliko med njimi in vrednostmi v posameznih bilanci (Vrankar, 2007, str. 3).

Pri ugotavljanju vmesnih dobičkov in izgub v praksi uporabljamo poenostavitve in ocene, saj bi natančno ugotavljanje dobičkov, ki jih je podjetje ustvarilo s posameznimi prodajami posameznim podjetjem, zahtevalo nesorazmerno veliko dela, časa in stroškov, z ocenami pa se prav tako lahko dovolj približamo pravilnim podatkom, ne da bi to pomembno vplivalo na resničnost konsolidiranih računovodskih izkazov (Vrankar, 2007, str. 3).

Zaradi strogega upoštevanja nastanka poslovnega dogodka vplivajo na izid posameznega poslovnega leta skupine samo vmesni dobički in izgube, nastali v tistem letu. To pomeni, da prek konsolidiranega izkaza poslovnega izida obračunamo samo spremembo vmesnih dobičkov in izgub glede na stanje na koncu prejšnjega poslovnega leta. Dobički in izgube, ugotovljeni na koncih prejšnjih poslovnih let, so vplivali na poslovni izid skupine v preteklih letih, zato jih moramo nevtralno obračunati s kapitalom, bodisi z rezervami bodisi z dobičkom, prenesenim iz preteklih let (Vrankar, 2007, str. 3).

Opustitev izločitve vmesnega čistega dobička in vmesne izgube je možna, če je bil nakup opravljen v normalnih tržnih razmerah, če bi izločitev povzročila nesorazmerno velik strošek ter če vmesni čisti dobiček bistveno ne vpliva na resničnost in poštenost konsolidiranih računovodskih izkazov (Vrankar, 2007, str. 3).

Ker izločanje vmesnih dobičkov in izgub vpliva na poslovni izid in povzroča začasne razlike med vrednostjo sredstev in/ali obveznosti v zbirnih in konsolidiranih računovodskih izkazih, je treba za te začasne razlike obračunati odložene terjatve in/ali obveznosti za davek iz dobička (Vrankar, 2007, str. 3).

6.2.6 OBRAČUN ODLOŽENIH DAVKOV

Zamisel o razmejevanju davka iz dobička izvira iz dejstva, da se dobiček, ugotovljen po davčni zakonodaji, mnogokrat razlikuje od dobička, ugotovljenega na podlagi računovodskih načel in računovodskih standardov. Posledica je, da čisti dobiček, izkazan v računovodskih izkazih, ni v smiselnem razmerju z dobičkom pred obdavčitvijo, ugotovljenim po računovodskih načelih in standardih. Namen razmejitve davka je to razliko odpraviti in uveljaviti načelo medobdobjnega razporejanja davka (ang. interperiod tax allocation). Po tem načelu se stroški za davek, izkazani v računovodskih izkazih, računajo na podlagi poslovnih računovodskih izkazov in ne na podlagi davčnih računovodskih izkazov. Če je poslovni dobiček v poslovnem letu večji od davčnega, je treba prihodnje davčne obremenitve predvideti v obliki odloženih obveznosti za davek. Če je poslovni dobiček manjši od davčnega, nastane z vidika podjetja terjatev do davčne uprave, ki je utemeljena s prihodnjimi zmanjšanimi davčne obremenitve v primerjavi s poslovnim dobičkom (Vrankar, 2007b, str. 3).

Odloženi davki⁶ so bili v Sloveniji prvič uvedeni s SRS 2002. Tudi kot eden od postopkov popolnega konsolidiranja je bilo razmejevanje davkov pri nas uvedeno šele v konsolidiranih računovodskih izkazih za leto 2002. Gre za nam dotlej neznano zamisel, ki se zaradi posebnosti davčne zakonodaje v posamičnih računovodskih izkazih gospodarskih družb, razen izjemoma, do vključno leta 2004 niso mogli vključiti, v sestavitev konsolidiranih računovodskih izkazov pa jih je treba vključiti (Vrankar, 2006, str. 154).

Razlike med računovodskim in obdavčljivim dobičkom nastajajo iz dveh vzrokov (Žuran, 2006, str. 6):

- nekateri poslovni dogodki so vključeni samo v obračun računovodskega dobička, ne pa v obračun davčnega dobička (na primer določeni davčno nepriznani stroški) oziroma so vključeni samo v obračun davčnega dobička, ne pa v obračun računovodskega dobička (na

⁶ Ang.: Deferred taxes.

primer povečanje prihodkov iz naslova prenosnih (transfernih) cen); te razlike so stalne, saj nimajo namena povrniti se (izginiti) v naslednjih obdobjih;

- nekateri poslovni dogodki so vključeni tako v obračun računovodskega dobička kot tudi v obračun davčnega dobička, vendar v obračunih za različna obdobja (na primer v več državah se rezervacije odštevajo od računovodskega dobička v obdobju oblikovanja, od obdavčljivega dobička pa se odštevajo v obdobju izdatkov. Te razlike sočasne, saj imajo namen povrniti se (izginiti) v naslednjih obdobjih.

Zgolj razlike med poslovnim in davčnim dobičkom pa še niso dovolj za oblikovanje odloženih terjatev ali odloženih obveznosti za davek. Pogoji za njihovo oblikovanje je, da se bodo te razlike v prihodnjih obdobjih spreobrile in izenačile oz., povedano drugače, da bo velikost celotne davčne obremenitve v opazovanem obdobju nespremenjena, a v poslovnih in davčnih računovodskih izkazih posameznih poslovnih let časovno različno razporejena (Vrankar, 2007b, str. 3). Iz tega sledi, da lahko kot odložene terjatve ali odložene obveznosti za davek pripoznamo le začasne razlike, tj. tiste, ki se bodo v prihodnjih obdobjih povrnila. Stalne razlike pa nimajo davčnih učinkov v prihodnosti, saj so po svoji naravi dokončne in se računovodsko ne izkazujejo (Žuran, 2006, str. 16).

Pomembna je še delitev začasnih razlik na obdavčljive⁷ in odbitne⁸. Obdavčljive začasne razlike so začasne razlike, ki kasneje povečujejo obdavčljive zneske in odložene davčne obveznosti. Odbitne začasne razlike pa so začasne razlike, ki kasneje zmanjšujejo obdavčljive zneske in povečujejo odložene davčne terjatve (Žuran, 2006, str. 17).

Začasne razlike v davčni obremenitvi, ki se pojavljajo pri konsolidiranju, so glede na svoj izvor lahko (Vrankar, 2007b, str. 3):

- začasne razlike, ki izvirajo iz razlik med uradnimi računovodskimi izkazi odvisnega podjetja in njegovimi računovodskimi izkazi, prilagojenimi računovodskim predpisom obvladujočega podjetja, in/ali
- začasne razlike, ki izvirajo iz konsolidacijskih postopkov.

Za obračun razmejenega davka, ki izvira iz prvih razlik, se običajno uporabljajo davčne stopnje, veljavne za posamezno podjetje, za obračun razmejenega davka, ki izvira iz konsolidacijskih postopkov, pa se uporablja povprečna stopnja davka iz dobička v skupini.

Odložene obveznosti in terjatve za davek se pripoznajo za vse začasne razlike, razen če se pojavijo iz dobrega ali slabega imena (Vrankar, 2007b, str. 3).

⁷ Ang. Taxable temporary differences.

⁸ Ang. Deductible temporary differences.

6.3 ***POSTOPEK SORAZMERNEGA KONSOLIDIRANJA***

Pri sorazmerni konsolidaciji se v konsolidacijo zajame le tisti del sredstev in obveznosti v sorazmerno konsolidacijo vključenega podjetja, ki pripada obvladujočemu podjetju. Delež sredstev, obveznosti in dobičkov, ki pripada skupini, je vključen v vrednosti, ki pripada skupini (celotna sredstva, obveznosti in dobički niso posebej razkriti). V konsolidirane računovodske izkaze so vključena le sredstva in obveznosti lastnika. To pomeni, da je samo delež sredstev in obveznosti, ki pripada skupini, vključen v konsolidirane računovodske izkaze in da se izloči samo tisti delež dobičkov/izgub, ustvarjenih s transakcijami znotraj skupine, ki pripada skupini. Pri tej metodi se manjšinski deleži ne pripoznajo. Metoda sorazmernega konsolidiranja temelji na lastniškem konceptu obvladovanja. Ta koncept se uporablja pri podjetjih, ki jih ne obvladuje nobeno podjetje in so obvladovana le skupaj z drugimi podjetji (Pierce, Brennan, 2003, str. 17).

Vsi postopki sorazmernega konsolidiranja so vsebinsko enaki postopkom pri popolnem konsolidiranju, le da se vsa sredstva in obveznosti ter prihodki in odhodki zajamejo v konsolidiranih računovodskih izkazih samo do velikosti sorazmernega deleža, ki pripada obvladujočemu podjetju. Obstajajo pa tudi določene posebnosti (Vrankar, 2006, str. 181).

Pri konsolidiranju kapitala se delež manjšinskih lastnikov ne izkaže, ker se pri sorazmerni metodi kapitalski delež skupnega podjetja obračuna zgolj s sorazmernim delom sredstev in obveznosti.

Pri izločanju neiztrženih dobičkov in izgub je pri sorazmernem konsolidiranju posebnost, da so sredstva, ki jih je skupina kupila od skupnega podjetja, v celoti vključena v konsolidirano bilanco stanja, sredstva, ki jih je skupno podjetje kupilo od skupine, pa le v sorazmernem deležu. Glede na to posebnost nekateri avtorji menijo, da se lahko vmesni dobički in izgube izločijo v sorazmernem delu ali kar v celoti. Drugi zagovarjajo mnenje, da je treba zagotoviti enotno izvajanje konsolidacijskih postopkov in zato tudi v okviru neiztrženih dobičkov ali izgub obračunati samo njihov sorazmerni del (Vrankar, 2006, str. 181).

Pri izločanju prihodkov in odhodkov se pri sorazmernem konsolidiranju pojavlja posebnost pri konsolidiranju prihodkov iz dobička skupnega podjetja. Te je namreč treba v celoti izločiti, ker so enaki sorazmernemu delu dobička skupnega podjetja (Vrankar, 2006, str. 181).

6.4 **KONSOLIDIRANJE V VEČSTOPENJSKIH SKUPINAH**

Številne skupine podjetij niso sestavljene le iz obvladujočega podjetja in odvisnih podjetij, temveč ta odvisna podjetja tudi sama obvladujejo druga podjetja. Prav tako so posamezna podjetja v skupini lahko neposredno ali posredno udeležena v kapitalu drugih podjetij v skupini.

Predvsem pri bolj zapletenih medsebojnih povezavah se pojavi problem, kako povezana podjetja vključiti v skupino oziroma kako ugotoviti delež skupine v njihovem kapitalu. Ta problem se rešuje po dveh različnih metodah, in sicer po (Vrankar, 2006, str. 159):

- metodi verižnega konsolidiranja,
- metodi hkratnega (simultanega konsolidiranja).

Pri metodi verižnega konsolidiranja se za posamezno raven oziroma podskupino sestavijo konsolidirani računovodski izkazi. Ti se nato vključijo v konsolidiranje na naslednji stopnji in tako naprej, dokler se ne opravi z družbami, ki so na prvi stopnji pod obvladujočo družbo, konsolidacija na najvišji stopnji. Ta metoda zahteva veliko dela, je zamudna in se zato v praksi pri bolj zapleteno sestavljenih skupinah ne uporablja pogosto.

Pri metodi hkratnega (simultanega) konsolidiranja se v enem koraku konsolidirajo vsa podjetja v skupini. Izračunati je treba natančne neposredne in posredne deleže podjetij v skupini v kapitalu drugih podjetij v skupini (Vrankar, 2006, str. 159).

Kot manjšinski delež se pri prvi konsolidaciji pri uporabi metode hkratnega konsolidiranja obračunava samo neposredni delež manjšinskih lastnikov v kapitalu odvisnega podjetja, pri kasnejših konsolidacijah pa se delež manjšinskih lastnikov poveča za neposredne in posredne deleže v dobičku (Vincek, 2007, str. 61).

V večstopenjskih skupinah se sorazmerni del kapitala, ki pripada skupini oziroma manjšinskim lastnikom, izračuna v odvisnosti od stopnje konsolidacije. Če se konsolidira na prvi stopnji (najnižji stopnji), so deleži lastništva v večini primerov neposredni deleži. Na vseh naslednjih stopnjah konsolidiranja (na višjih nivojih) pa se uporablja posredne deleže lastništva. Zato je v večstopenjskih in razvejanih skupinah zelo pomembna pravilna uporaba posrednih deležev in konsistentnost pri takšnih izračunih. V tem trenutku se pokaže pomembnost informacijske tehnologije, ki se uporablja pri konsolidiranju (Vincek, 2007, str. 47).

Primer (Vincek, 2007, str. 46):

Podjetje A je obvladujoče podjetje skupine. Ima neposredno naložbo v podjetje B (86,53% delež), ki je hkrati obvladujoče podjetje vsem ostalim podjetjem, navedenim v tabeli 5. Poleg tega ima še neposredno naložbo v višini 5,72 % v podjetje C, ki je dejansko njegova »vnukinja«.

Tabela 5: Neposredni deleži podjetja B

Podjetje	Neposredni delež podjetja B
C	88,87 %
D	100,00 %
E	81,05 %
F	67,65 %
G	100,00 %

Vir: Vincek, 2007, str. 46.

Izračun neposrednih in posrednih deležev podjetja A v podjetjih, navedenih v tabeli 5, in v podjetju B prikazuje tabela 6.

Tabela 6: Prikaz izračuna neposrednih in posrednih deležev podjetja A (v %)

Podjetje	Neposredni delež podjetja B	Delež podjetja A v B	Posredni delež	Neposredni delež podjetja A	Posredni delež podjetja A
C	88,87 %	* 86,53 =	76,90		76,90
D	100,00 %	* 86,53 =	86,53		86,53
E	81,05 %	* 86,53 =	70,13	+ 5,72 % =	75,84
F	67,65 %	* 86,53 =	58,53		58,53
G	100,00 %	* 86,53 =	86,53		86,53

Vir: Vincek, 2007, str. 46.

Iz tabele 6 je razvidno, da posredni delež podjetja A v podjetju C znaša 76,90 %; izračuna se ga kot zmnožek neposrednega deleža podjetja B v podjetju C, ki znaša 88,87 %, in neposrednega deleža podjetja A v podjetju B, ki znaša 86,53 %. Enak je tudi izračun posrednih deležev podjetja A v podjetjih D, F in G. Ker ima podjetje A neposredno kapitalsko naložbo v podjetju E (5,72% delež), se pri izračunu posrednega deleža podjetja A v podjetju E zmnožku neposrednega deleža podjetja B v podjetju E in neposrednega deleža podjetja A v podjetju B, ki znaša 70,13 %, prišteje še neposredni delež podjetja A v podjetju E, ki znaša 5,72 %. Delež podjetja A v podjetju E torej znaša 75,84 %.

Tabela 7 na naslednji strani prikazuje matriko neposrednih in posrednih deležev podjetja A. Matrika prikazuje, kolikšni so neposredni in posredni deleži podjetja A v njegovih odvisnih podjetjih.

Tabela 7: Matrika neposrednih in posrednih deležev podjetja A (v %)

Podjetje	Neposredni delež	Posredni delež
A		
B	86,53	
C		76,90
D		86,53
E	5,72	75,84
F		58,53
G		86,53

Vir: Vincek, 2007, str. 46.

Iz tabele 7 je razvidno, da ima podjetje A neposredna deleža v podjetjih B (86,53 %) in E (5,72 %), posredne deleže pa ima v podjetjih C (76,90 %), D (86,53 %), E (75,84 %), F (58,53 %) in G (86,53 %).

6.5 ***RAČUNOVODSKA OBRAVNAVA NALOŽB V PRIDRUŽENA PODJETJA***

V primeru, da ima podjetje v drugem podjetju pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv, govorimo o pridruženem podjetju. Pridruženo podjetje ni odvisno podjetje, saj ga podjetje, ki ima v njem pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv, ne obvladuje. Pri vrednotenju naložb v pridružena podjetja ne gre za konsolidacijo v pravem pomenu besede.

Računovodska obravnava pridruženih podjetij se nahaja nekje med konsolidacijo in obravnavo majhnih, portfelnjskih naložb v delnice. Značilnosti računovodske obravnave pridruženih podjetij so naslednje (Atrill, McLaney, 2002, str. 281):

- v konsolidiranem izkazu poslovnega izida se izkaže delež dobička iz poslovanja pridruženega podjetja, ki pripada skupini in se ga doda dobičku iz poslovanja skupine. Dobiček iz poslovanja je dobiček pred plačilom obresti in davkov. Delež skupine v plačanih obrestih in davkih se prav tako prikaže v konsolidiranem izkazu poslovnega izida. Plačane obresti in davki pridruženega podjetja se odštejejo od dobička iz poslovanja pridruženega podjetja, tako da dobimo neto dobiček skupine in pridruženega podjetja;
- v konsolidirani bilanci stanja se prikaže investicija v pridruženo podjetje. Delež skupine v rezervah, ustvarjenih v pridruženem podjetju, potem ko je podjetje postalo pridruženo, se doda k vrednosti investicije. Učinek tega pristopa je bolj popoln prikaz investicije v pridruženo podjetje;

- dividende, ki jih skupina prejme od pridruženega podjetja, se ne vključijo v konsolidirani izkaz prihodkov in odhodkov. Razlog je v tem, da je delež skupine v dobičku pridruženega podjetja že pred izplačilom dividend v celoti predstavljen v računovodskih izkazih.

7 PRIMERI IZDELAVE KONSOLIDIRANIH RAČUNOVODSKIH IZKAZOV

7.1 NAKUPNA METODA

7.1.1 PRIMER DOBREGA IMENA

Podjetje Predelovalec je prevzelo podjetje Proizvajalec⁹, in sicer je kupilo 90% delež podjetja in zanj plačalo 140.000 evrov. S prevzemom podjetja Proizvajalec je nastala skupina Predelovalec, ki vključuje obvladujoče podjetje in eno odvisno podjetje.

Podjetje Predelovalec izkazuje v bilanci stanja na dan prevzema naslednja sredstva in obveznosti (glej tabelo 8 na strani 61):

- opredmetena osnovna sredstva (nepremičnine in oprema) v vrednosti 150.000 evrov;
- dolgoročne finančne naložbe v vrednosti 140.000 evrov, kjer celoten znesek predstavlja dolgoročno finančno naložbo v odvisno podjetje, tj. podjetje Proizvajalec;
- zaloge materiala, nedokončane proizvodnje in proizvodov v vrednosti 40.000 evrov;
- terjatve do kupcev v vrednosti 30.000 evrov; terjatve do podjetja Proizvajalec znašajo 10.000 evrov, terjatve do drugih kupcev pa 20.000 evrov;
- denarna sredstva v znesku 5.000 evrov;
- osnovni kapital v vrednosti 250.000 evrov;
- rezerva v vrednosti 50.000 evrov;
- dolgoročne obveznosti iz financiranja v vrednosti 30.000 evrov; dolgoročno posojilo podjetja Proizvajalec podjetju Predelovalec znaša 20.000 evrov, dolgoročno bančno posojilo pa znaša 10.000 evrov;
- obveznosti do dobaviteljev v vrednosti 35.000 evrov; obveznosti do podjetja Proizvajalec znašajo 5.000 evrov, obveznosti do drugih dobaviteljev pa 30.000 evrov.

⁹ Imena podjetij in številski podatki v tem poglavju so izmišljeni.

Na dan prevzema podjetje Proizvajalec v bilanci stanja izkazuje naslednja sredstva in obveznosti (glej tabelo 8 na strani 61):

- opredmetena osnovna sredstva (nepremičnine in oprema) v knjigovodski vrednosti 100.000 evrov;
- dolgoročne finančne naložbe v vrednosti 20.000 evrov, kjer celoten znesek predstavlja dano dolgoročno posojilo podjetju Predelovalec;
- zaloge materiala, nedokončane proizvodnje in proizvodov v vrednosti 35.000 evrov;
- terjatve do kupcev v vrednosti 20.000 evrov; terjatve do podjetja Predelovalec znašajo 5.000 evrov, terjatve do drugih kupcev pa 15.000 evrov;
- denarna sredstva v znesku 2.000 evrov;
- osnovni kapital v vrednosti 70.000 evrov;
- rezerva v vrednosti 30.000 evrov;
- dolgoročne obveznosti iz financiranja v vrednosti 50.000 evrov;
- obveznosti do dobaviteljev v vrednosti 27.000 evrov; obveznosti do podjetja Predelovalec znašajo 10.000 evrov, obveznosti do drugih dobaviteljev pa 17.000 evrov.

Poštena vrednost opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Proizvajalec na dan prevzema znaša 120.000 evrov, kar pomeni, da je za 20.000 evrov višja od njihove knjigovodske vrednosti. Poštena vrednost drugih sredstev in obveznosti podjetja Proizvajalec na dan prevzema se ne razlikuje od njihove knjigovodske vrednosti.

Obrazložitev postopka konsolidiranja in zneskov v konsolidirani bilanci stanja (glej tabelo 8 na strani 61):

- dobro ime v konsolidirani bilanci stanja skupine Predelovalec = $140.000 - 0,9 * (70.000 + 30.000 + 20.000) = 32.000$ evrov;
- opredmetena osnovna sredstva obeh v konsolidacijo vključenih podjetij se vključijo v celoti, prišteje pa se še razlika med knjigovodsko in pošteno vrednostjo opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Proizvajalec v višini 20.000 evrov, tako da njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja znaša 270.000 evrov;
- dolgoročne finančne naložbe obeh v konsolidacijo vključenih podjetij se izločijo v celoti, ker gre za medsebojne terjatve in obveznosti teh podjetij, tako da je njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja enaka 0;
- zaloge obeh v konsolidacijo vključenih podjetij se v konsolidirano bilanco stanja vključijo v celoti, tako da njihova vrednost znaša 75.000 evrov;
- od terjatev do kupcev v skupni vrednosti 50.000 evrov se izloči 15.000 evrov medsebojnih terjatev med podjetjema v skupini, tako da vrednost terjatev do kupcev v konsolidirani bilanci stanja znaša 35.000 evrov;
- denarna sredstva obeh v konsolidacijo vključenih podjetij se v konsolidirano bilanco stanja vključijo v celoti, tako da njihova vrednost znaša 7.000 evrov;

- osnovni kapital podjetja Proizvajalec se izloči v celoti, ker gre za kapital podjetja Predelovalec in se ga torej pobota z njegovo dolgoročno finančno naložbo v podjetje Proizvajalec, tako da se upošteva samo osnovni kapital podjetja Predelovalec v vrednosti 250.000 evrov;
- za rezerve velja enako kot za osnovni kapital. Upošteva se le rezerve podjetja Predelovalec v vrednosti 50.000 evrov;
- manjšinski delež = $0,1 * 120.000 = 12.000$ evrov;
- od skupne višine dolgoročnih obveznosti iz financiranja obeh v konsolidacijo vključenih podjetij se izloči dolgoročno posojilo podjetja Proizvajalec podjetju Predelovalec v vrednosti 20.000 evrov, tako da vrednost dolgoročnih obveznosti iz financiranja v konsolidirani bilanci stanja skupine Predelovalec znaša 60.000 evrov;
- od obveznosti do dobaviteljev v skupni vrednosti 62.000 evrov se izloči 15.000 evrov medsebojnih obveznosti med podjetjema v skupini, tako da vrednost obveznosti do dobaviteljev v konsolidirani bilanci stanja znaša 47.000 evrov.

Bilanci stanja podjetij Predelovalec in Proizvajalec na dan prevzema, vključitve in izključitve v postopku konsolidacije in konsolidirano bilanco stanja skupine Predelovalec na dan prevzema prikazuje tabela 8 na naslednji strani.

V tabeli 8 na naslednji strani (in v vseh nadaljnjih tabelah) se v drugem stolpcu nahaja posamična bilanca stanja obvladujočega podjetja (v danem primeru je to podjetje Predelovalec), v tretjem stolpcu pa bilanca stanja odvisnega podjetja (v danem primeru je to podjetje Proizvajalec). V četrtem stolpcu (debet) so na aktivih bilance stanja zneski vključitev, na pasivi pa zneski izključitev iz konsolidirane bilance stanja. V petem stolpcu (kredit) pa so na aktivih zneski izključitev, na pasivi pa zneski vključitev v konsolidirano bilanco stanja. V šestem stolpcu tabele se nahaja konsolidirana bilanca stanja skupine (v danem primeru je to skupina Predelovalec).

Tabela 8: Bilanci stanja podjetij Predelovalec in Proizvajalec ter konsolidirana bilanca stanja skupine Predelovalec v primeru dobrega imena v evrih

SREDSTVA	Predelovalec	Proizvajalec	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja skupine Predelovalec
Dobro ime			32.000		32.000
Opredmetena osnovna sredstva	150.000	100.000	20.000		270.000
Dolgoročne finančne naložbe	140.000	20.000		160.000	0
Zaloge	40.000	35.000			75.000
Terjatve do kupcev	30.000	20.000		15.000	35.000
Denarna sredstva	5.000	2.000			7.000
SKUPAJ	365.000	177.000			419.000
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	Predelovalec	Proizvajalec	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja skupine Predelovalec
Osnovni kapital	250.000	70.000	70.000		250.000
Rezerve	50.000	30.000	30.000		50.000
Manjšinski delež				12.000	12.000
Dolgoročne obveznosti iz financiranja	30.000	50.000	20.000		60.000
Obveznosti do dobaviteljev	35.000	27.000	15.000		47.000
SKUPAJ	365.000	177.000	187.000	187.000	419.000

Vir: Lastna priprava, 2008.

7.1.2 PRIMER PRESEŽKA NAD NABAVNO VREDNOSTJO POSLOVNE ZDRUŽITVE

Podjetje Predelovalec iz predhodnega primera je za 90% delež podjetja Proizvajalec plačalo 100.000 evrov. Osnovni kapital podjetja Predelovalec znaša 210.000 evrov. Ostali podatki so enaki kot v predhodnem primeru.

Vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev, dolgoročnih finančnih naložb, zalog, terjatev do kupcev, denarnih sredstev, dolgoročnih obveznosti iz financiranja in obveznosti do dobaviteljev

so v konsolidirani bilanci stanja enake kot v predhodnem primeru (glej tabelo 8 na prejšnji strani). Od predhodnega primera pa se razlikujeta postavki presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve in manjšinski kapital.

Ker je dobro ime negativno, v konsolidirani bilanci stanja namesto dobrega imena na pasivi bilance stanja pripoznamo presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve (tj. povečanje kapitala v konsolidirani bilanci stanja). Izračun je naslednji:

Presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve = - (znesek, plačan za nakup podjetja – delež obvladujočega podjetja v odvisnem podjetju * kapital po pošteni vrednosti)

Presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve = - (100.000 – 0,9 * (70.000 + 30.000 + 20.000)) = 8.000 evrov

Presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve torej znaša 8.000 evrov. Za znesek presežka se poveča kapital v konsolidirani bilanci stanja.

Manjšinski delež pa znaša: 0,1 * 120.000 = 12.000 evrov

Bilanci stanja podjetij Predelovalec in Proizvajalec na dan prevzema, vključitve in izključitve v postopku konsolidacije in konsolidirano bilanco stanja skupine Predelovalec na dan prevzema prikazuje tabela 9 na naslednji strani.

Tabela 9: Bilanci stanja podjetij Predelovalec in Proizvajalec ter konsolidirana bilanca stanja skupine Predelovalec v primeru presežka nad nabavno vrednostjo poslovne združitve v evrih

SREDSTVA	Predelovalec	Proizvajalec	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja skupine Predelovalec
Opredmetena osnovna sredstva	150.000	100.000	20.000		270.000
Dolgoročne finančne naložbe	100.000	20.000		120.000	0
Zaloge	40.000	35.000			75.000
Terjatve do kupcev	30.000	20.000		15.000	35.000
Denarna sredstva	5.000	2.000			7.000
SKUPAJ	325.000	177.000			387.000
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	Predelovalec	Proizvajalec	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja skupine Predelovalec
Osnovni kapital	210.000	70.000	70.000		210.000
Rezerve	50.000	30.000	30.000		50.000
Manjšinski delež				12.000	12.000
Presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve				8.000	8.000
Dolgoročne obveznosti iz financiranja	30.000	50.000	20.000		60.000
Obveznosti do dobaviteljev	35.000	27.000	15.000		47.000
SKUPAJ	325.000	177.000	155.000	155.000	387.000

Vir: Lastna priprava, 2008.

7.2 ***SORAZMerno KONSOLIDIRANJE***

7.2.1 **PRIMER DOBREGA IMENA**

Podjetje Alfa je za 50.000 evrov kupilo 40% delež v podjetju Beta. Podjetje Alfa ga obvladuje skupaj s še tremi podjetji, od katerih nobeno nima prevladujočega vpliva.

Podjetje Alfa v bilanci stanja na dan prevzema izkazuje naslednja sredstva in obveznosti (glej tabelo 10 na strani 67):

- opredmetena osnovna sredstva (nepremičnine in oprema) v vrednosti 120.000 evrov;
- dolgoročne finančne naložbe v vrednosti 50.000 evrov, kjer celoten znesek predstavlja dolgoročno finančno naložbo v podjetje Beta;
- zaloge materiala, nedokončane proizvodnje in proizvodov v vrednosti 50.000 evrov;
- terjatve do kupcev v vrednosti 40.000 evrov; terjatve do podjetja Beta znašajo 15.000 evrov, terjatve do drugih kupcev pa 25.000 evrov;
- denarna sredstva v znesku 10.000 evrov;
- osnovni kapital v vrednosti 150.000 evrov;
- rezerva v vrednosti 60.000 evrov;
- dolgoročne obveznosti iz financiranja v vrednosti 20.000 evrov;
- obveznosti do dobaviteljev v vrednosti 40.000 evrov.

Podjetje Beta v bilanci stanja na dan prevzema izkazuje naslednja sredstva in obveznosti:

- opredmetena osnovna sredstva (nepremičnine in oprema) v vrednosti 80.000 evrov;
- zaloge materiala, nedokončane proizvodnje in proizvodov v vrednosti 40.000 evrov;
- terjatve do kupcev v vrednosti 30.000 evrov;
- denarna sredstva v znesku 5.000 evrov;
- osnovni kapital v vrednosti 80.000 evrov;
- rezerva v vrednosti 20.000 evrov;
- dolgoročne obveznosti iz financiranja v vrednosti 30.000 evrov;
- obveznosti do dobaviteljev v vrednosti 25.000 evrov; obveznosti do podjetja Alfa znašajo 15.000 evrov, obveznosti do drugih dobaviteljev pa 10.000 evrov.

Poštena vrednost opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Beta na dan nakupa znaša 100.000 evrov, kar pomeni, da je za 20.000 evrov višja od njihove knjigovodske vrednosti. Poštena vrednost drugih sredstev in obveznosti podjetja Beta na dan nakupa se ne razlikuje od njihove knjigovodske vrednosti.

V sorazmerno konsolidacijo se vključi 40 % sredstev in obveznosti do virov sredstev podjetja Beta, zmanjšan za vrednost medsebojnih terjatev in obveznosti med v konsolidacijo vključenima

podjetjema. 40 % namreč znaša delež podjetja Alfa v podjetju Beta. Sredstva in obveznosti podjetja Alfa se v konsolidacijo vključijo v celotnem znesku, razen medsebojnih terjatev in obveznosti med podjetjema, ki se izločijo v sorazmernem deležu (tj. 40 %). 60 % medsebojnih terjatev in obveznosti se prizna, ker gre v tem primeru za terjatve in obveznosti do drugih lastnikov podjetja Beta.

Izračun vrednosti postavk v konsolidirani bilanci stanja (glej tabelo 10 na strani 68):

Dobro ime = $50.000 - 0,4 * (80.000 + 20.000 + 20.000) = 2.000$ evrov;

- opredmetena osnovna sredstva podjetja Alfa se v konsolidacijo vključijo v celoti po njihovi knjigovodski vrednosti, ki znaša 120.000 evrov, poštena vrednost opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Beta pa se vključijo v sorazmernem deležu, ki pripada skupini, tj. 40 %, tako da vrednost opredmetenih osnovnih sredstev v konsolidirani bilanci stanja znaša 160.000 evrov. V tabeli 10 je v stolpcu »Debet« pri opredmetenih osnovnih sredstvih znesek 20.000 evrov, ki predstavlja razliko med knjigovodsko in pošteno vrednostjo opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Beta, v stolpcu »Kredit« pa znesek izločitve, ki znaša 60.000 evrov, kolikor znaša 60 % poštene vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev podjetja Beta, ki jih ne vključimo v konsolidirano bilanco stanja, ker pripadajo drugim lastnikom podjetja Beta.
- dolgoročne finančne naložbe podjetja Alfa v podjetje Beta v višini 50.000 evrov se izločijo v celoti, ker gre za medsebojne terjatve in obveznosti teh podjetij, tako da je njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja enaka 0;
- zaloge podjetja Alfa v vrednosti 50.000 evrov se v konsolidirano bilanco stanja vključijo v celoti, zaloge podjetja Beta v vrednosti 40.000 evrov pa v višini 40 %, tako da njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja znaša 66.000 evrov. Vrednost zalog podjetja Beta, ki jih ne vključimo v konsolidirano bilanco stanja, znaša 24.000 evrov;
- od vsote terjatev do kupcev podjetja Alfa v vrednosti 50.000 evrov in sorazmernega dela terjatev podjetja Beta se odšteje sorazmerni delež (40 %) terjatev med podjetjema v skupini, tako da njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja znaša 46.000 evrov. Znesek terjatev do kupcev, ki jih ne vključimo v konsolidirano bilanco stanja, znaša 24.000 evrov;
- denarna sredstva podjetja Alfa v vrednosti 10.000 evrov se v konsolidirano bilanco stanja vključijo v celoti, denarna sredstva podjetja Beta v vrednosti 5.000 evrov pa v sorazmernem deležu, tako da njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja znaša 12.000 evrov. Znesek denarnih sredstev, ki jih ne vključimo v konsolidirano bilanco stanja, znaša 3.000 evrov;
- osnovni kapital podjetja Beta se izloči v celoti, v celoti pa se prizna osnovni kapital podjetja Alfa. Vrednost osnovnega kapitala v konsolidirani bilanci stanja torej znaša 150.000 evrov, kolikor znaša osnovni kapital podjetja Alfa;
- enako kot osnovni kapital podjetja Beta se v celoti izločijo tudi rezerve podjetja Beta, medtem ko se rezerve podjetja Alfa priznajo v celoti. Rezerve so namreč tako kot osnovni kapital postavka kapitala. Vrednost rezerv v konsolidirani bilanci stanja znaša 60.000 evrov.

- dolgoročne obveznosti iz financiranja podjetja Alfa v vrednosti 20.000 evrov se v konsolidirano bilanco stanja vključijo v celoti, dolgoročne obveznosti iz financiranja podjetja Beta v vrednosti 30.000 evrov pa v sorazmernem deležu, tako da njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja znaša 32.000 evrov. Vrednost dolgoročnih obveznosti iz financiranja, ki jih ne vključimo v konsolidirano bilanco stanja, znaša 18.000 evrov;
- od vsote obveznosti do dobaviteljev podjetja Alfa v vrednosti 40.000 evrov in sorazmernega dela obveznosti do dobaviteljev podjetja Beta se odšteje sorazmerni delež (40 %) obveznosti med podjetjema v skupini, tako da njihova vrednost v konsolidirani bilanci stanja znaša 44.000 evrov. Vrednost obveznosti do dobaviteljev, ki jih ne vključimo v konsolidirano bilanco stanja, znaša 21.000 evrov.

Bilanci stanja podjetij Alfa in Beta na dan nakupa, vključitve in izključitve v postopku konsolidacije in konsolidirano bilanco stanja na dan nakupa prikazuje tabela 10 na naslednji strani.

Tabela 10: Bilanci stanja podjetij Alfa in Beta ter konsolidirana bilanca stanja skupine Alfa v primeru dobrega imena v evrih

SREDSTVA	Alfa	Beta	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja
Dobro ime			2.000		2.000
Opredmetena osnovna sredstva	120.000	80.000	20.000	60.000	160.000
Dolgoročne finančne naložbe	50.000			50.000	0
Zaloge	50.000	40.000		24.000	66.000
Terjatve do kupcev	40.000	30.000		24.000	46.000
Denarna sredstva	10.000	5.000		3.000	12.000
SKUPAJ	270.000	155.000			286.000
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	Alfa	Beta	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja
Osnovni kapital	150.000	80.000	80.000		150.000
Rezerve	60.000	20.000	20.000		60.000
Dolgoročne obveznosti iz financiranja	20.000	30.000	18.000		32.000
Obveznosti do dobaviteljev	40.000	25.000	21.000		44.000
SKUPAJ	270.000	155.000	161.000	161.000	286.000

Vir: Lastna priprava, 2008.

7.2.2 PRIMER PRESEŽKA NAD NABAVNO VREDNOSTJO POSLOVNE ZDRUŽITVE

Podjetje Alfa iz prejšnjega primera je za 40% delež v podjetju Beta plačalo 40.000 evrov. Osnovni kapital podjetja Alfa znaša 140.000 evrov. Vsi ostali podatki so enaki kot v prejšnjem primeru.

Vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev, dolgoročnih finančnih naložb, zalog, terjatev do kupcev, denarnih sredstev, dolgoročnih obveznosti iz financiranja in obveznosti do dobaviteljev so v konsolidirani bilanci stanja enake kot v prejšnjem primeru (glej tabelo 10 zgoraj). Od prejšnjega primera pa se razlikujeta postavki presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve in manjšinski kapital.

Ker je dobro ime negativno, v konsolidirani bilanci stanja namesto dobrega imena na pasivi bilance stanja pripoznamo presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve (tj. povečanje kapitala v konsolidirani bilanci stanja). Izračun je naslednji:

$$\text{Presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve} = - (40.000 - 0,4 * (80.000 + 20.000 + 20.000)) = 8.000 \text{ evrov}$$

Bilanci stanja podjetij Alfa in Beta na dan nakupa, vključitve in izključitve v postopku konsolidacije in konsolidirano bilanco stanja na dan nakupa prikazuje tabela 11.

Tabela 11: Bilanci stanja podjetij Alfa in Beta ter konsolidirana bilanca stanja skupine Alfa v primeru presežka nad nabavno vrednostjo poslovne združitve v evrih

SREDSTVA	Alfa	Beta	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja
Opredmetena osnovna sredstva	120.000	80.000	20.000	60.000	160.000
Dolgoročne finančne naložbe	40.000			40.000	0
Zaloge	50.000	40.000		24.000	66.000
Terjatve do kupcev	40.000	30.000		24.000	46.000
Denarna sredstva	10.000	5.000		3.000	12.000
SKUPAJ	260.000	155.000			284.000
OBVEZNOSTI DO VIROV SREDSTEV	Alfa	Beta	Debet	Kredit	Konsolidirana bilanca stanja
Osnovni kapital	140.000	80.000	80.000		140.000
Rezerve	60.000	20.000	20.000		60.000
Presežek nad nabavno vrednostjo poslovne združitve				8.000	8.000
Dolgoročne obveznosti iz financiranja	20.000	30.000	18.000		32.000
Obveznosti do dobaviteljev	40.000	25.000	21.000		44.000
SKUPAJ	260.000	155.000	159.000	159.000	286.000

Vir: Lastna priprava, 2008.

8 SKLEP

Konsolidiranje je postopek pripravljanja konsolidiranih računovodskih izkazov. Konsolidirani računovodski izkazi prikazujejo stanje sredstev in obveznosti ter poslovni izid obvladujočega podjetja in vseh njegovih odvisnih podjetij. Pripravi se jih, kot da bi šlo za eno samo podjetje. Konsolidirani računovodski izkazi so konsolidirana bilanca stanja, konsolidirani izkaz poslovnega izida, konsolidirani izkaz denarnih tokov in konsolidirani izkaz gibanja kapitala, ki skupaj s prilogo k njim tvorijo konsolidirano računovodsko poročilo.

Konsolidirani računovodski izkazi so za poročanje o aktivnostih in finančnem položaju skupine podjetij na splošno primernejši kot posamični računovodski izkazi v skupino zajetih podjetij. Konsolidirani računovodski izkazi nudijo pomembne informacije o poslovanju skupine podjetij delničarjem, poslovodstvu in posojilodajalcem obvladujočega podjetja ter regulatornim institucijam.

Poleg prednosti pa imajo konsolidirani računovodski izkazi tudi nekaj slabosti. Največja je na splošno ta, da se z agregiranjem podatkov iz posamičnih računovodskih izkazov posameznih v konsolidacijo vključenih podjetij izgubijo številni podatki, ki so vsebovani v njih. Ker se MSRP zelo pogosto spreminjajo, se pri konsolidiranih računovodskih izkazih pojavi tudi problem primerljivosti konsolidiranih računovodskih izkazov med različnimi obdobji. Pri konsolidiranih računovodskih izkazih, izdelanih po nacionalnih standardih, pa ni mednarodne primerljivosti konsolidiranih računovodskih izkazov.

Najpomembnejši pogoj za izdelovanje konsolidiranih računovodskih izkazov je obstoj skupine podjetij, ki nastane s poslovno združitvijo, ki je prevzem, ali z ustanovitvijo odvisnega podjetja.

Skupino podjetij opredeljujejo ZGD-1, MSRP in SRS, vendar pa jo vsak predpis opredeljuje nekoliko drugače. Vsem opredelitvam je skupno to, da skupino sestavljajo obvladujoče podjetje in eno ali več odvisnih podjetij.

V skladu z ZGD-1 so k sestavljanju konsolidiranih računovodskih izkazov zavezana podjetja s sedežem v Republiki Sloveniji, ki imajo enega ali več odvisnih podjetij s sedežem v Republiki Sloveniji ali zunaj nje. Podrobnejše določbe glede zavezanosti h konsolidaciji vsebujejo SRS in MSRP, ki določajo tudi, v katerih primerih obvladujočemu podjetju ni treba sestavljati konsolidiranih računovodskih izkazov in v katerih primerih obvladujočemu podjetju odvisnega podjetja ni treba vključiti v konsolidacijo. V EU morajo vsa podjetja, ki kotirajo na kateri izmed borz vrednostnih papirjev v EU in so po pravu držav, v katerih imajo sedeže, zavezana k izdelavi konsolidiranih računovodskih izkazov, pripravljati konsolidirane računovodske izkaze v skladu z MSRP.

Podjetja morajo pri konsolidiranju upoštevati vrsto računovodskih predpostavk, ki odgovarjajo na vprašanja glede konsolidiranja, ki niso rešena v zakonih ali standardih. Njihov namen je poenotiti in poenostaviti postopek konsolidiranja. Najpomembnejša predpostavka konsolidiranja je vsekakor predpostavka enotnega podjetja.

Obstajajo tri različne teorije konsolidiranja, in sicer interesna teorija, teorija obvladujočega podjetja in teorija enotnega podjetja. Teorije se razlikujejo po tem, katere informacijske potrebe uporabnikov postavljajo v ospredje. Teorija enotnega podjetja je izhodišče za sestavljanje konsolidiranih računovodskih izkazov v Sloveniji. Po interesni teoriji pa se izvaja sorazmerno konsolidiranje skupaj obvladovanih podjetij.

Metode obračunavanja poslovnih združevanj so odvisne od vpliva, ki ga ima obvladujoče podjetje na drugo povezano podjetje. V primeru obvladujočega podjetja in od njega odvisnih podjetij opravimo popolno konsolidacijo. Obstajata dve metodi popolnega konsolidiranja, in sicer nakupna metoda in spajalna metoda. Konsolidiranje po nakupni metodi lahko izvedemo po metodi knjigovodske vrednosti ali po metodi poštene vrednosti. Po MSRP in SRS je dovoljeno le popolno konsolidiranje po nakupni metodi, in sicer z uporabo metode poštene vrednosti. Pri konsolidiranju skupaj obvladovanih podjetij se uporablja metoda sorazmernega konsolidiranja. V primeru pridruženih podjetij, v katerih ima obvladujoče podjetje pomemben, ne pa tudi prevladujoč vpliv, se uporablja kapitalska metoda. Naložbe v podjetja, v katerih podjetje nima niti prevladujočega niti pomembnega vpliva, se obračunavajo po naložbeni metodi.

V postopku popolnega konsolidiranja je treba računovodske izkaze odvisnih podjetij v tujini najprej prevesti v poročevalno valuto obvladujočega podjetja. Nato se opravijo konsolidiranje kapitala, izločanje medsebojnih terjatev in obveznosti, prihodkov in odhodkov ter vmesnih dobičkov in izgub. V postopku konsolidacije je treba obračunati tudi razmejene davke.

Postopek sorazmernega konsolidiranja se od postopka popolnega konsolidiranja razlikuje le v tem, da se v konsolidacijo zajame le tisti del sredstev in obveznosti v konsolidacijo vključenega podjetja, ki pripada skupini, ter da se manjšinskega deleža ne obračuna.

LITERATURA

1. Alexander David, Britton Anne: Financial Reporting. London : Thomson Learning, 2004. 740 str.
2. Atrill Peter, McLaney Eddie: Financial Accounting for Non-specialists. Harlow : Prentice Hall - Financial Times, 2002. 414 str.
3. Baker E.Richard, Lembke C. Valdean, King E. Thomas: Advanced Financial Accounting. Boston : Irwin/McGraw-Hill, 1999. 1288 str.
4. Bendrey Mike, Hussey Roger, West Colston: Essentials of Financial Accounting in Business. London : Thomson Learning, 2004. 448 str.
5. Black Geoff: Applied financial accounting and reporting. Oxford, New York : Oxford University Press, 2004. 404 str.
6. Cvelbar Uroš: Uskupinjevanje računovodskih izkazov mednarodne skupine in primer skupine Kolektor. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, MscBA Radovljica, 2002. 88 str.
7. Eddey H. Peter: Accounting for Corporate Combinations and Associations. Sydney : Prentice Hall, 1991. 317 str.
8. Elliott Barry, Elliott Jamie: Financial Accounting and Reporting. Harlow : Prentice Hall, 2002. 899 str.
9. Epstein Lita: Reading Financial Reports for Dummies. Hoboken : Wiley Publishing, Inc, 2004. 384 str.
10. Haller Axel: International Accounting. London : Thomson Learning, 2003. 521 str.
11. Hayn Carla, Hughes J. Patricia: Leading Indicators of Goodwill Impairment. Journal of Accounting, Auditing & Finance, Westport, 21 (2006), 3, str. 223 – 265
12. Horvat Tatjana: Novi mednarodni standardi primerni za večino družb. Ljubljana : Finance, 2004. 1 str.
13. Igličar Aleksander, Hočevan Marko: Računovodstvo za managerje. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 1997. 423 str.
14. Johansson Sven-Erik, Östman Lars: Accounting Theory Integrating Behavior and Measurement. London : Pitman Publiskhing, 1995. 370 str.
15. Jurjevič Vanja: Problemi prehoda na MSRP. Bančni seminar. Ljubljana : Nova Ljubljanska banka d.d., 2006. 15 str.
16. Jurjevič Vanja: Problemi pri uvajanju MSRP v slovenskih bankah. Posvet računovodij v bankah. Ljubljana : Nova Ljubljanska banka d.d., 2005. 5 str.
17. Kentouris Chris: What's Fair in Fair-Value Accounting. Securities Industry News, Stanford, 16 (2004), 30. str. 8 – 11.
18. Kieso E. Donald, Weygandt J. Jerry, Warfield D. Terry: Intermediate Accounting. Hoboken : John Wiley & Sons, Inc., 2004. 722 str.

19. Kimmel D. Paul, Weygandt J. Jerry, Kieso E. Donald: Principles of Accounting. New York : John Wiley & Sons, inc., 2005. 1076 str.
20. Lahovnik Matej: Združitve in prevzemi podjetij. Ljubljana : Ekonomska fakulteta. [ftp://ftp.ef.uni-lj.si/_dokumenti3plus2/192248/Zapiskipredavanj-02.pdf], 23.10.2006.
21. Larsen E. John: Modern Advanced Accounting. New York : McGraw-Hill Inc., 1994. 970 str.
22. Lipnik Janez: Izkaz gibanja kapitala ponuja več informacij uporabnikom. Ljubljana : Finance, 2002. 1 str.
23. Needles E. Belverd, Powers Marian: Financial Accounting. New York, Boston : Houghton Mifflin Company, 1998. 819 str.
24. Odar Marjan: Računovodsko poročanje za leto 2006. IKS, Revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 2007, 1-2, str. 7-21.
25. Parcer Tina: Oblikovanje računovodskih informacij s pomočjo informacijskega sistema SAS za potrebe odločanja v mednarodnem podjetju. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 90 str.
26. Perner Vili: Uvajanje mednarodnih računovodskih standardov. [<http://www.relacije.com/clanek.php?niceid=uvajanje-mednarodnih-racunovodskih-standardov>], 2005.
27. Pierce Aileen, Brennan Niamh: Principles and Practice of Group Accounts: An European Perspective. London : Thomson Learning, 2003. 564 str.
28. Prislan Barbara: Izločanje prihodkov in odhodkov. Gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (Uskupinjevanja). Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev, 2007a. 7 str.
29. Prislan Barbara: Izločanje terjatev in obveznosti. Gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja). Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2007. 17 str.
30. Pučko Danijel, Čater tomaž, Rejc Buhovac Adriana: Strateški management 2. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 176 str.
31. Radebaugh H. Lee, Gray J. Sidney: International Accounting and Multinational Enterprises. New York : John Wiley & Sons, Inc., 1997. 696 str.
32. Sleight-Johnson: IFRS in Europe: a successful transition. Accountancy, december 2007. London : Institute of Chartered Accountants in England & Wales, 2007. 79 str.
33. Taliento Marco: Measuring Goodwill: Rationales for a Possible Convergence between the Excess Profits Estimate and the Residual Value Approach. Journal of American Academy of business, Cambridge, 10 (2006), 1, str. 197 – 203.
34. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo : Splošni del. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2004. 814 str.
35. Vincek Irena: Konsolidiranje v SAP R/3 programu. Zaključno delo za strokovni naziv preizkušeni računovodja. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2007. 75 str.

36. Vrankar Mateja: Izločanje vmesnih dobičkov in izgub. Gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja). Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev, 2007. 8 str.
37. Vrankar Mateja: Konsolidiranje (uskupinjevanje) kapitala. Gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja). Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev, 2007a. 30 str.
38. Vrankar Mateja: Konsolidirani (skupinski) računovodski izkazi. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana, 2006, 1-2, str. 147 – 190.
39. Vrankar Mateja: Razmejevanje davka pri konsolidiranju (uskupinjevanju). Gradivo 8. računovodske šole konsolidiranja (uskupinjevanja). Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev, 2007b. 5 str.
40. Wild Ken: business combinations. A guide to IFRS 3. London : Deloitte Touche Tohmatsu Studio, 2004. 80 str.
41. Žuran Mihaela: Odloženi davki. Zbrano gradivo pri predmetu Aktualne teme s področja davkov: Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 41 str.

VIRI

1. How to Read an Annual Report.
[<http://www.moneychimp.com/articles/financials/fundamentals.htm>], 2008.
2. MRS 27. [<http://www.iasplus.com/standard/ias27.htm>], 1.2.2008.
3. MRS 28. [<http://www.iasplus.com/standard/ias28.htm>], 1.2.2008.
4. MRS 31. [<http://www.iasplus.com/standard/ias31.htm>], 1.2.2008.
5. MRS 40. [<http://www.iasplus.com/standard/ias40.htm>], 21.2.2008
6. MSRP 3. [<http://www.iasplus.com/standard/ifrs03.htm>], 1.2.2008.
7. MSRP 5. [<http://www.iasplus.com/standard/ifrs05.htm>], 1.2.2008.
8. Seventh Council Directive (83/349/EEC). Bruselj, 1983. 31 str.
9. Slapničar Sergeja: Poslovne združitve po MSRP-jih (in primerjava s SRS-ji). Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 2007.
10. Slovenski računovodski standardi 2002. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2002. 326 str.
11. Slovenski računovodski standardi 2006. Ljubljana: Slovenski inštitut za revizijo, 2006.
12. Summaries of International Financial Reporting Standards: An Overview of International Financial Reporting Standards. [www.iasplus.com/standard/standard.htm], 3.11.2007.
13. Regulation (EC) No. 1606/2002. Bruselj, 1983, 4 str.
14. What is the IASB. [<http://www.iasplus.com/restruct/whatis.htm>], 3.11.2007.
15. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1) (Uradni list RS, št. 42/2006)

PRILOGE

PRILOGA 1

SLOVARČEK SLOVENSKIH PREVODOV TUJIH IZRAZOV

TUJ IZRAZ	SLOVENSKI IZRAZ
Acquisition	Prevzem
Acquisition method / purchase method	Nakupna metoda
Book value method	Metoda knjigovodske vrednosti
Deductible temporary differences	Odbitne začasne razlike
Deffered taxes	Odloženi davki
Disposal group	Skupina za odtujitev
Equity method of accounting, one-line consolidation	Kapitalska metoda
Fair value method	Metoda poštene vrednosti
Financial Accounting Standards Board	Odbor za finančne računovodske standarde
Goodwill	Dobro ime
International Accounting Standards	Mednarodni računovodski standardi
International accounting standards board	Odbor za mednarodne računovodske standarde
International Accounting Standards Committee	Svet za mednarodne računovodske standarde
International Financial Reporting Standards	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
Interperiod tax allocation	Načelo medobdobnega razporejanja davka
Merger	Združitev podjetij
Minority interest / Non controlling interest	Manjšinski delež
Pooling of interests method	Spajalna metoda
Proportional method	Sorazmerna metoda
Taxable temporary differences	Obdavčljive začasne razlike

PRILOGA 2

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC

DDV – Davek na dodano vrednost

EU – Evropska unija

EUR – evro

FASB – Financial Accounting Standards Board

HRK – Hrvatska kuna

IASB – International Accounting Standards Board

IASC – International Accounting Standards Committee

IFRS – International Financial Reporting Standards

MRS – Mednarodni računovodski standardi

MSRP – Mednarodni standardi računovodskega poročanja

SRS – Slovenski računovodski standardi

ZGD – Zakon o gospodarskih družbah